Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 179 (14290) | 1976 оной июлиин 31, суббото | Сэн 2 мүнгэн

АЖАҺУУДАЛ ХАНГАХА ХҮДӨӨГЭЙ АЛБАН

Парти, правительствымнай анхарал оролдолгоор хүдөөгэй hуурин, тосхонууд жэл ошохо бүри хүгжэн ургана, гоё hайхан, болбосон түхэлтэй боложо байна. Мүнөө колхоз, совхозууд томо, экономическа талаараа хүсэтэй, ажалша арад зониинь баян дэлгэр байдалтай болоно. Хүн зоной hуудал байдалай hайн болохо тудам тэдэнэй соёл культурын, ажаhуудалай эрилтэ нэмэнэ.

Ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха талаар hүүлэй жэлнүүдтэ манай орон дотор ехэ юумэн хэгдэнхэй. Юhэдэхи табан жэлэй туршада ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангалга наймадахи табан жэлэйхиhээ 1,6 дахин ехэ болоо. Тинхэдэ хүдөө нютагта энэ бүришье түргэнөөр ургаа гэхэ гү, али эдэ жэлнүүдтэ 1,7 дахин үлүүтэйгээр дээшэлhэн байха юм.

Манай республикада табан жэлэй туршада хүдөө нютагай хүн зоной ажаhуудалай эрилтэ хангаха 4 комбинат, химиин аргаар хубсаhа хунар арилгаха, угааха 2 фабрика баригдаа, ажалшадай захяа абаха далаад комплексно пунктнууд нэмэгдэжэ нээгдээ. Һүүлэй үедэ Бэшүүрэй, Загарайн, Кабанскын, Хяагтын аймагуудай комбинадууд ажал хүдэлмэреэ нилээд hайжаруулаа. Тэдэнэр энэ жэлэй түрүүшын хахадай түсэб, уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэээ, хүдөөгэй ажалшадта элдэб янзын олон туhаламжа хүргөө. Тус комбинадуудай автомашинанууд, нүүдэл мастерскойнууд фермэ, гүүртэ, бригада, отаранuудаар ябажа, малшад, механизаторнуудай захяа дүүргэнэ.

Гэбэшье хүдөөгэй хүн зоной ажаhуудалай эрилтэ хангаха хэрэгтэ үшөөл горитойхон дутагдалнууд үзэгдэнэ. Олохон аймагуудай комбинадууд hара, квартал, жэл бүхэндэ ажалшадта туhа хүргэхэ түсэб, уялгануудаа дүүргэнэгүй. Республикымнай 145 колхоз, совхозуудай түб тосхонуудай миил 75-да ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха эмхи зургаанууд бии. Захааминай, Мухар-Шэбэрэй, Хэжэнгын, Яруунын аймагуудай комбинадууд илангаяа hулаар хүдэлнэ. Эндэхи хүдөө нютагуудаар хүнэй захяа абаха комплексно пунктнууд үсөөн.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1972 оной июниин 28-най тогтоолой ёhоор республика доторнай 1975 он болотор ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха хэдэ хэдэн шэнэ комбинадууд баригдаха байгаад, баригдаагүй. Жэшээлхэдэ, «Забайкаллес» Онохой тосхондо, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинат Закаменск хотодо, Харанхын шанаржуулгын фабрика Харанхы тосхондо, Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын таhаг Бабушкин хотодо, Тимлюйн цементын завод Каменск тосхондо комбинадуудые бариха уялгатай байгаад, тэрэнээ дүүргээгүй.

Ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха аймаг бүхэнэй комбинадуудта нүүдэл мастерскойнууд, автобус, тусхай автомашинанууд бии гээшэ. Тиигэбэшье тэдэнэр зүгөөр хэрэглэгдэнэгүй, хүнhөө захил абаха, тэрэнинеь дүүргэхэ хүдэлмэрилэгшэдые абаад, hуурин тосхонуудаар, холын гүүртэ, отарануудаар саг үргэлжэ ябанагүй. Хүдөө нютагуудаар илангаяа хубсаhа оёгшод, радиоприёмник, телевизор болон гэрэй бэшэшье хэрэгсэлнүүдые заhадаг мэргэжэлтэд үсөөн. Колхоз, совхозуудай түб тосхонууд дээрэхи комплексно пунктнууд хүн зоной миил 2—3 зүйлэй захяа дүүргэнэ.

Аймаган, поселково, сельскэ болон сомоной Соведүүдэй гүйсэдкомууд, предприяти, организаци, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха комбинадуудые, хүнэй захяа абаха комплексно пунктнуудые хэрэгтэй хүдэлмэрилэгшэдөөр хангаха хэрэгтэ анхаралаа гүйсэд табинагүй. Тиимэhээ тэдэнэр хэрэгтэй, шадамар бэрхэ мэргэжэлтэдээр дуталдана, хүнэй захил саг болзортонь, hайн шанартайгаар дүүргэнэгүй. Аймагай комбинадууд hайн мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые үсөөноор бэлдэнэ, тэдэнине өөhэдтөө байлгажа хүдэлгэхын түлөө оролдоногүй. Жэшээлхэдэ, үнгэрөөшэ жэл Мухар-Шэбэрэй аймагай хүн зоной ажаhуудалай эрилтэ хангаха комбинат 32 хүниие ажалда абаад, 25 хүниие ажалhаань сүлөөлөө.

Мүнөө хүдөө нютагуудта ургасын хойноhоо харууhалга, ниитын малда тэжээл бэлдэлгэ ябажа байна, уданшьегүй ургаса хуряалга эхилхэ. Тиихэдэ холын фермэ, отара, гүүртэнүүд дээрэ хүдэлжэ байгаа малшадые hайнаар хангалга шухала болоод байна. Тиимэhээ хүдөөгэй ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха предприяти, эмхи зургаанууд ажал хүдэлмэриингөө байгаа дутуу дундануудые дары усадхажа, хүн зоной, илангаяа механизатор, малшадай эрилтэ гүйсэд хангахын түлөө тэмсэхэ зорилготой.

Арбадахи табан жэлэй туршада республикымнай арба гаран тосхон болон хотонуудта ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха шэнэ комбинадууд баригдаха ёhотой юм. Тиимэhээ тус комбинадуудые бариха түсэбтэй предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд энээниие саг болзортонь дүүргэхын түлөө оролдохо болоно. Колхоз, совхозууд hуурин, тосхон бүхэндөө хүн зоной ажаhуудалай эрилтэ хангаха эмхи зургаанuудтай болохын түлөө мүнгэ зөөри hомолхо, гэр байра үгэхэ зорилготой.

Хүн зоной ажаhуудалай эрилтэ хангалга гансашье тиимэ предприяти, эмхи зургаанuудай хэрэг бэшэ юм. Энэ хадаа партийна, советскэ, профсоюзай болон ниитын бэшэшье организацинуудай ходо hаналаа табижа байха хэрэг. Илангаяа аймагай, поселково, сельскэ болон сомоной Соведүүд, тэдэнэй гүйсэдкомууд ехэ оролдолго гаргажа байха уялгатай. Тэдэнэр энэ асуудал сесси, заседаанинууд дээрээ шиидхэжэ, шухала хэмжээнүүдые абажа байха зорилготой. Хүдөө нютагуудтахи эмхи зургаанuудтай Буркоопсоюз, «Свинопром», «Птицепром», «Сельхозтехника» хадаа ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха мүнгэ зөөри ехээр табиха, барилга хэхэ ёhотой.

Партиимнай XXV съезд хүн зоной ажаhуудалай эрилтэ гүйсэдөөр, шанар hайнтайгаар хангаха талаар ехэхэн зорилгонуудые табяа. Энээниие хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ арга боломжонууд аймаг, предприяти, организаци, колхоз, совхозууд болон эмхи зургаанuудта бии гээшэ. Шэнэ предприятинуудые бариха, мүнөө байhаниие шэнэлэн хубилгаха, томо болгохо, оньhожоруулха даабари болон hара, квартал, жэл бүриин түсэб, уялгануудые заабол дүүргэхэ зорилго табигдана.

Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ хараалагдаhан түсэб, уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тула республикымнай хүдөөгэй ажалшад бүхы хүсэ шадалаа зорюулжа байна. Тиимэhээ тэдэнэй ажаhуудалай эрилтэ hайнаар хангаха, ажал хүдэлмэридэнь туhалха партийна, советскэ, профсоюзай организацинуудай, предприяти, организаци, ажахы болон эмхи зургаанuудай бүхы хүтэлбэрилэгшэдэй шухала зорилго гээшэ.

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ «ПРАВДЫН» КОРРЕСПОНДЕНТЫН АСУУДАЛНУУДТА ҮГЭҺЭН ХАРЮУНУУД

Асуудал: Европодо аюулгүй байдал, харилсаа холбоо хангаха зүблөөнэй дүүрэhээр, Түгэсхэлэй актда гар табигдаhаар нэгэ жэлэй ойтой дашарамдуулан, Танай hанамжын ёhоор, тус зүблөөнэй удха шанарые юун гэжэ сэгнэхээр байнаб?

Харюу: Дурсагдагша зүблөөн угаа ехэ удха шанартай ябуулга болоо. Манай hанамжын ёhоор, тэрэнэй гол удха шанарынь юуб гэхэдэ, хабаадаhан бүхы оронуудай арадуудай амгалан тайбан ажаhуухые хүсэдэг байhыень энэ зүблөөн элирхэйлжэ шадаа.

Хельсинкидэ хүргэhэн зам юрын бэшэ байгаа. Энэ замда олон орёо ушарнууд тохёолдоhон юм. Социальна ондо ондоо байгуулалтатан, ондо ондоо үзэл бодолнуудтан гүрэнүүд хөөрэлдөө хэхэеэ эндэ уулзаhан байна. Тиигэбэшье Европодо аюулгүй байдал, харилсаа холбоо хангалгын үндэhэн асуудалнуудаар юрэнхы дээрэнь үгэеэ ойлголсохо эрмэлзэл булиhан байгаа. Энэ ушар лэ амжалта хангаа

Элдэб асуудалнуудаар зүблөөн дээрэ туйлагдаhые хазагайруулха hэдэлгэнүүд үнгэрэгшэ жэлэй туршада нэгэнтэ бэшэ гаргагдаа. Тиигэбэшье хэгдэhэн ба саашадаа хэгдэхэ юумые сэгнэхэдээ, ямар нэгэн юрэнхы асуудалнуудые бэшэ, харин Европын 33 гүрэниие, США ба Канадые нэгэдхэhэн ехэ хэрэгые анхаралда абаха шухала.

Асуудалда ямаршье хандадаг ябадал бидэнэр бүгэдые Хельсинкидэ хүргэhэн, Түгэсхэлэй актда гарнуудаа табиха хүсэл түрүүлhэн байна. Хамтаараа тодорхойлон зохёоhон энэ документ Европодохи политическэ оршон байдалые заhаруулгын талаар туйлагдаhые бэхилээд, түбхын түрүүн Европодо хабаатай, мүн асуудалнуудые шиидхэхэ нөөсэ арга боломжонуудай талаараа горитойгоор бүхэдэлхэйн шэнжэтэй болохо, гүрэнүүдэй хоорондын хэрэгүүдые бүтэмжэтэйгөөр, харюусалгатайгаар эрхилхэ удаан болзортой аласай зорилго хараалаа hэн. Энэ документ уласхоорондын шахардуу байдал hуларуулха, дэлхэйн зарим районуудта үшөөл бии байhан сэрэгэй зүриншэлдөөн хёмороонуудые болюулха, дотоодынь хэрэгүүдтэ ямаршье хамааралгагүйгөөр гүрэнүүдэй амгалан харилсаа холбоо хүгжөөхэ тодорхой шэглэлтэй.

Нэгэ жэлэй урда тээ Хельсинкидэ туйлагдаhан үрэ дүнгүүдэй ехэ үйлэ хэрэг бүтээхэ хуби заяатай байhаниинь дамжаггүй, тэдэниие хэншье хэлбэрүүлжэ, балартуулжа шадахагүй.

Аюулгүй байдал, харилсаа холбоо хангаха зорилготой зүблөөнэй ашаар Европо урдынхиндаа hураггүй дээдэ шатада гараа гээд этигэлтэйгээр хэлэжэ болохо байна. Европо уласхоорондын түбэгтэй асуудалнуудые шиидхэхэ арга оролдосотой нэтэрүүгээр, эрхим hайнаар бэдэржэ, шахардуу байдал hуларуулгын, гүрэнүүдэй хоорондын харилсаа холбоо, арадуудай хоорондын эб найрамдал бэхижүүлгын аша туhада ехэ үрэтэйгөөр хүдэлмэрилжэ hураа.

Эдэ үгэнүүд дотор этигэл найдабари булюу байна гээд хэлэжэ магад. Тиимэл даа, үнэхөөрөө тиимэ.

Асуудал: Тусороной правительствада Италиин Коммунис партиин түлөөлэгшэдэй ороо hаань, Италида экономическа хашалта хэхээр хэмжээнүүдые абаха гэжэ США-гай, ФРГ-гэй, Франци ба Англиин хэлсэhэн ушар олохон оронууд дотор эрид шанга буруушаал үүсхээ. Энээн тушаа Та юун гэжэ hананат?

Харюу: ФРГ-гэй канцлерай, США-гай президентын ба баруун тээхи бусад зарим гүрэнүүдэй ажал ябуулагшадан мэдүүлгэнүүдhээ харахада, энэ баримта буруушаагданагүй. Зүгөөр хэблэлэн тусхай мэдүүлгэнүүд ба мэдээсэлнүүд дотор өөрсэ удхатай ушарнууд бии. Гэхэ зуура энэ хэрэгэй гол ушар удхань эли: правительствадань коммунистнуудай хэрбээ ороо haa, Италида экономическа хашалтануудые хэхэ hанаашалгатай байна. Совет хүнүүд Италиин коммунистнуудай үмэнэhөө hанамжа хэлэхэеэ байгаагүйнь элитэ. Италиин Коммунис парти hанамжаяа хэлэнхэй. Олониитын дураа гуталгын долгин гансашье Италида орьёлис бэшэ гээд мүн лэ мэдэнэбди. Энэ асуудал бүхы дээрээ Италиhаа гадуур удха шанартан болонхой.

Энээнэй нэгэ иимэ талыень абаад үзэе. Капиталис оронуудай политическэ ажал ябуулагшад hунгалтануудай үеэр үгтэhэн дуунуудай тоос демократиин гэршэ жэшээ болгожо, уласхоорондын элдэб суглаан хуралдаанууд дээгүүршье ходо дурдадаг байха юм. Теэд, үнэндөө, мүнөө юун болоно гээшэб? Италиин hунгагшадай гурбанай нэгэнhээ олониинь дуугаа үгэлгын гуримаар Коммунис партида этигэл найдабари үзүүлээ. Тиин гэпээнь, итальян арадай дура хүсэлые хараада абаха дурагүй байнал.

Тиимэhээ Италидахи hунгалтын үрэ дүнгүүдтэ дурагүйшүүлдэ тиимэ демократи хүндэгүй болоно. Демократическа зарим тэды гуримуудые сахиха тушаа тэдэнэй ehолото мэдүүлгэнүүдэй ба Итали тушаа соносхоhон политическэ хараа бодолойнь хоорондохи илгаан дээрэ хэлэгдэhэнэй гэршэ болоно бэшэ гү?

Уласхоорондын шэнжэ шэглэлэйнь талаар абажа харабал, зарим гүрэнүүд правительствадань коммунистнуудые оруулхагүйн тула Италиие бахлуурдахаар бэлэн байна. Европын коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай, тэрэ тоодо Италиин Коммунис партиин, Берлиндэхи конференци дээрээ тодорхойлон соносхоhон хараа бодол, эб найрамдал хангаха, буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал болюулха, шахардуу байдал hуларуулха гэhэн хараа бодол гүрэнүүдэйнгээ гадаадын политикые тодорхойлолгодо хабаададаг зарим бүлэгүүдтэ тааруугүй байгаа ха.

Италиин правительствые эмхидхэн бүридүүлгын хэрэгтэ баруун тээхи зарим гүрэнүүдэй хамааралга хадаа тэдэнэй хүсэтэй байhанай шэнжэ тэмдэг бэшэ, харин социальна дэбжэлтын хүсэтэ хүдэлөөнhөө айдаг байhанайнь гэршэ баримта болоно. Иимэ хамааралгын Хельсинкидэхи зүблөөнэй Түгэсхэлэй актда огто таарахагүй байhан тухай тусхайлан тогтожо хэлэhэнэй хэрэг бии аал.

Гадаадаhаа баадхан зонхилхо hэдэлгэнүүд мүнөө сагта тад hөөргөө үрэ дүнгүүдтэй байдаг болоо. Тиимэhээ арадуудай амгалан тайбан, бэеэ дааhан, сүлөөтэ байдалай агуусхэ хэрэгые арсалан хамгаалхын тула бүри ехэ эршэ зориг гаргаха, бүри нягтаар эмхидэн жагсаха шухала гэhэн этигэл коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудта, националь-но- сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдтэ, эб найрамдал хүсэдэг бүхы хүсэнүүдтэ түрүүлнэ.

ҮБҺЭ САБШАХА, ХУРЯАХА, СЕНАЖ, СИЛОС ДАРАХА, ВИТАМИНТАЙ НОГООНОЙ ГУРИЛ БЭЛДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИИЕ ҮРГЭН ДЭЛИСЭТЭЙГЭЭР ЯБУУЛАЯ!

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛЭЙ ХЭР ЗЭРГЭ БЭЛЭДХЭГДЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙ

1976 оной июлиин 26-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Бухы сабшалангай ногооной сабшагдаhаниинь	Үбhэнэйнь хуряагдажа абтаhаниинь	Үбhэ абаха түсэбэй дүүргэлтэ	Сенаж дараха түсэбэй дүүргэлтэ	Витаминтай ногооной гурил гаргалга (нёдондонойхитой сасуулхада)
Баргажанай	14	72	8	—	123
Баунтын	3	20	3	—	—
Бэшүүрэй	12	30	2	118	59
Зэдын	7	39	2	37	97
Яруунын	5	36	6	—	48
Загарайн	8	25	1	18	2,2 дахин ехэ
Захааминай	22	30	5	62	—
Кабанскын	19	42	6	—	57
Хэжэнгын	3	15	0,5	—	51
Хурамхаанай	9	68	4	—	—
Хяагтын	9	21	1	—	36
Мухар-Шэбэрэй	9	19	2	19	52
Прибайкалиин	19	28	3	—	—
Сэлэнгын	5	49	7	—	45
Түнхэнэй	20	33	4	5	58
Улаан-Үдын	15	63	4	77	95
Хориин	3	18	4	11	36
Хойто-Байгалай	—	—	—	—	—
Ахын	—	—	—	—	—
Республика дотор:	9	39	2	27	57

Байгша оной июлиин 26-най мэдээгээр республикын колхоз, совхозуудта бүхы 401 мянган гектар сабшалангай 37,9 мянган гектарайнь ногоон сабшагдаад байна гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиhөө 42 процентээр бага газар сабшагдаа.

Бүхыдөө сабшагдаhан ногооной 39 процентынь үбhэн хуряагдаа. Энэ жэлдэ республика дотор бүхыдөө 4.497.530 центнер үбhэн абтаха түсэбтэй аад, мүнөө тэрэнэй оройдоол 106, 6 мянган центнерынь абтаа гэхэ гү, али түсэб 2 процент дүүргэгдээ. Харин нёдондо энэ үедэ 360,4 мянган центнер үбhэн хуряагдаад байгаа.

Ажахынуудта бүхыдөө 154.245 центнер сенаж бэлэдхэгдээд, түсэб 27 процент дүүргэгдээ, хэрбээ нёдондо 30.035 центнер витаминтай ногооной гурил татагдаад байгаа haa, мүнөө 17.266 центнер тиимэ тэжээл бэлэдхэгдээ. Нёдондо 43.335 центнер набшаhага тэжээл абтаhан haa, мүнөө 41.576 центнер абтаа. Гадна үнгэрэгшэ жэлдэ энэ үедэ 252.200 центнер силос дарагдаад байбал, энэ жэлдэ 89.890 центнер дарагданхай.

ТҮРҮҮЛЭН — ДОРО ГАЗАРАЙ НОГОО

Энэ жэл Хурамхаанай аймагай ниитын адууhа малда 255 мянга үлүүтэй центнер үбhэн бэлэдхэгдэхэ түсэбтэй. Мүнөө үбhэ хуряалгада колхоз, совхозуудай, эмхи зургаанuудай олонхи ажалшад, пионернүүд, hурагшад хабаадуулагдана. Аймаг доторoo Хурамхаанай, Аргатын, Һахалиин совхозууд, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз үбhэ хуряалгаяа илангаяа эмхитэйгээр ябуулна.

Эгээ түрүүн сабшаландаа гараhан Хурамхаанай совхозой В. Базаров, Б. Балбаров гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг звенонууд үертэ абтадаг доро газарай ногоо сабшанад, гол горхоной эрье, hөөг бурпааhанай оёорой ногоо сабшана. Сабшагдаhан ногоогоо хэдэн дахин эрьелдүүлэн түргэн хатаажа хуряанад. Совхозой үбhэшэдэй звенонуудай социалис мүрысөөнэй дүн табан хоног бүхэндэ соглологдоно. Хуряалгын болзор түргэдхэхэ зорилгоор аккордно-премиальна гуримаар үбhэшэдэй салин түлэгдэхэ байна. Совхоздо түрүүшын 2.000-haa дээшэ центнер hайн шанартай үбhэн сомогдобо.

Һахалиин совхозой үбhэшэд ойн соорхой, голой hужааг газарнуудаар 950 центнер тэжээл бэлэдхэбэ. Алексей Бурцевай эрхилдэг гар хажууршадай звено гэрэй эзэн эхэнэрнүүдhээ, ажалагша классай hурагшадhaa бүридүүлэгдэн, габшагай бэрхээр ажаллана. Аймагай таби гаран эмхи зургаан, предприятинууд, hургуулинууд шефтээ абаhань ажахынуудтаа тэжээл бэлэдхэнэ. Элhэнэй найман жэлэй hургуулиин үбhэшэдэй звено директор М. М. Доржиев түрүүтэй шефтээ абаhан Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо зуун хорёод центнер тэжээл бэлэдхээ. Тус звено колхоздо 500 центнер үбhэ бэлэдхэн тушаахаар хараална.

Д. САНДАНОВ,
манай корр.

Манай фотокорреспондент Ц. Цыренжапов hаяхан Мухар-Шэбэрэй аймагаар ябахадаа, «Коммунизм» колхозой 1-дэхи бригадын үбhэшэдтэ ошоhон байна. Ниитын малда бардам хүрэхэ тэжээл hайн шанартайгаар, богони болзорто хуряан абахын түлөө тус бригадын гэшүүд оролдон ажаллана. Эндэ косилкашад И. К. Федоров (зураг дээрэ зүүн гараhaa) М. С. Леонов гэгшэд hайнаар ажаллана. Үдэр бүри 4 гектарай үбhэ сабшаха байhан haa, тэдэнэр нормосо холо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗЭРГЭ ЯБУУЛАГДАНА

Улаан-Үдын аймагай Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри амжалтатайгаар ябуулагдажа байна. Үбhэ бэлэдхэхэ, сенаж дараха, ногооной гурил татажа гаргаха ажал зэргэ хэгдэжэ, энэ шухала кампани түргэндөө оробо.

Эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри хэгдээ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Бүри эртүүр тэжээл бэлэдхэлгэдэ хүдэлхэ звенонууд бүридхэгдэhэн, энэ ажалда табигдаха техникэ заhабарилагдаhан юм. Гадна ниитэ политическэ горитой хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхээр хараалагдажа, партийно-комсомолой саг зуурын 8 бүлэг бии болгогдоо hэн. Эдэ бүлэгүүдэй гэшүүд агитаторнууд болон политинформаторнуудаар баталагдаа. Тиигэжэ ниитэ политическэ хүдэлмэри түрүүшын үдэрнүүдhээ дэлисэ ехэтэйгээр ябуулагдажа эхилбэ.

Һүүлшын үдэрнүүдэй дүн хараад үзэхэдэ, хүнэй досоо баяр түрүүлмэ байна. Ажалай 4—5 үдэр соо 550 тонно сенаж дарагдаа, 200 центнер hайн шанартай үбhэн hүрилэгдөө, 5 тонно ногооной гурил татагдан гаргагдажа, мэшээглэгдээ. Тэжээл бэлэдхэлгэ үргэлжэлhөөр.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

ТҮЛЭГ ДУНДАА

ТҮНХЭН. Туранай совхозой хүдэлмэришэд тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ зоригтойгоор ажаллажа байна.

Һүүлэн мэдээгээр совхозой түбэй отделениин фермэ дээрэ 300 тонно сенаж дарагдаа. Хойто-Голой отделенидэ 200 тонно сенаж дарагдаад байна. Энэ ажалда звеногой хүтэлбэрилэгшэ Мүнхэ Аюшеев (хүдөө ажахын институдай студент), механизаторнууд Д. Ишеев, Мэргэн, Ефим Шалбановтан, Е. Обонтеев болон бусад шалгарна.

Мүнөө жэлдэ тус ажахын сабшалангай ногооной ургаса ехэ hайн. Гектар бүриhөө хорёод центнер үбhэн хуряагдана. Тиихэдэ тарнмал ногоотой 100 гектар сабшалангай гектар бүриhөө жараад центнер үбhэн абтана.

Туранай совхозой хүдэлмэришэд болон механизаторнууд бүхыдөө 16 мянган центнер үбhэ, 1000 тонно сенаж бэлэдхэхэ түсэбтэй.

Манай корр.

КУБАНИИНХИДАЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

КРАСНОДАР. Манда, кубаниинхидта хандуулhан нүхэр Л. И. Брежневэй халуун үгэнүүд хүсэн дээрэмнай хүсэ нэмээнэ, ажалай шэнэ амжалтануудта уряална,— гэжэ мэдээжэ механизатор, Социалис Ажалай Герой В. Я. Первицкий хэлэбэ. Бидэнэй звено энэ жэлдэ 449 гектарта намарай шэнинсэ ургуулаа, тэрэнэймнай гектар бүриhөөнь 47 центнер таряан абтаа.

4105 нэгэдхэмэл звено Кубаниин таряалангай хоолосто ургамалнуудые хуряажа байна. Таряа хуряалгын үедэ сугларhан дүй дүршэлөө кукуруза, саахарай свёкло, наран сэсэг ба бусад ургамалнуудые хуряахадаа хэрэглэхэ гэжэ шиидхэгдээ.

Хүршэнэрэй поли — бусадай поли бэшэ юм гэhэн hайн үүсхэл Кубаньда мүндэлөө. В. Я. Первицкиин звеногой механизаторнууд хуряалгаяа дүүргээд, хүршэнэрэйнгөө — туршалгата ажахын дүрбэдэхи отделениин таряашадай ургасаяа хуряалгадань туhалжа байна.

***

РОСТОВ-на-ДОНУ. Доной Сальска районой таряашад кубаниинхидай жэшээ халан абажа гүрэндөө 300 мянган тонно гэхэ гү, али абаhан уялгаhаа 50 мянган тонноор ехэ ороохо таряа худалдаха гэжэ шиидэбэ. Хуряалгын хүдэлмэри богонихон болзор соо, эрхим шанартайгаар үнгэргэлгэ энэ шухала зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэлгэдэнь туhална.

Тэрэшэлэн Зерноградска, Зимовниковско ба Азовско районуудай ажалшад мүн лэ гүрэндөө ороохо таряа ехээр худалдаха уялгануудые абаа.

***

СТАВРОПОЛЬ. «Таряа тушааhан абалгын пунктнуудта 230 мянган центнерhээ бага бэшэ гэхэ гү, али үнгэрhэн табан жэлэй үеэр гүрэндөө жэл бүри тушааhанhaa хоёр дахин ехэ ороохо таряа тушааха!» уялга Ставрополиин «Темижбекский» совхозой таряашад кубаниинхидай жэшээгээр абаба.

Энэ совхоз зуун мянгадахи центнер шэнинсэ июлиин 27-до элеваторта ябуулаа. Тус ажахын 7300 гектарай тарилгын га бүриhөө дунда зэргээр 40 центнер ороохо таряан абтахаар хүлеэгдэнэ.

Баhал баян ургаса хангаhан, темижбековецүүдэй олохон хүршэнэр Кубаниин таряашадта нүхэр Л. И. Брежневэй эльгээhэн амаршалгада харюу болгон, гүрэндөө таряа худалдаха социалис ехэ уялгануудые абаба.

***

СИМФЕРОПОЛЬ. Красноперекопско районой «Штурм Перекопа» гэжэ совхозой барайгаршад кубаниинхидай үүсхэлые зүбшэн хэлсэхын тула сугларба. Звеньевой В. Г. Балюк ажалай талаар нүхэдэйнгөө hанал бодолые элирхэйлэн, иигэжэ мэдүүлээ:

— Манай хүршэнэр — кубаниинхид түсэбhөө гадуур ургасын түлөө, тэрэнээ богонихон болзорто хуряахын түлөө үргэн тэмсэл дэлгэрүүлhэндэнь ехээр баясанабди. Мүрысөөнэй талаар манай ханинарта нүхэр Л. И. Брежневэй хандуулhан үгэнүүд бидэниие мүн лэ уялгална. Урдаа табиhан зорилгоёо амжалтатайгаар шиидхэхэ — гектар бүриhөө 100 центнер барайгар хуряажа абахын тула шухала бүхы юумэ хэхэбди.

Краснодарска хизаарай Красноармейскэ районтой мүрысэдэг Красноперекопско районой «Пятиозерный», «Днепровский» гэжэ совхозуудай ба бусад ажахынуудай 17 мастер гектар бүриhөө 100 центнерэй ургаса хуряажа абахаар хараална.

ПАРТИИН XXV СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИ — ОЛОНИИТЭДЭ

АЖАБАЙДАЛНАЙ — ЭРХИМ ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

Ажалшадые үзэл бодолой, политическэ талаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриин шэглэл тодорхойлхо зуураа, манай аймагай партийна организацинууд «Белоруссиин партийна организацида суртал бодол нэбтэрүүлдэг кадрнуудые шэлэн томилхо, хүмүүжүүлхэ хүдэлмэри тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол зүбшэһэн байна. Партиин райкомой пленум дээрэ энэ асуудал үргэнөөр зүбшөөд, хэмжээ ябуулгануудые баталжа абтаа һэн. Бусад асуудалнуудтай хамта научно-атеистическэ хүдэлмэри шангадхаха тухайда эндэ заагдаа.

Партиин райкомой дэргэдэ атеистическэ хүдэлмэри эрхилэгшэдэй совет байгуулагдаа. «Знание» бүлгэмэй бүхы эхин организацинуудта научно-атеистическэ эрдэм дэлгэрүүлхэ секцинүүд байгуулагданхай. Дүршэлтэй лекторнүүд, парткомуудай, партбюронуудай гэшүүд эдээниие толгойлно.

«Яруунын аймагта ажалшадые атеистическэ үзэлөөр хүмүүжүүлгэ тухай» КПСС-эй обкомой 1975 оной январиин 25-да абаһан тогтоол энэ хүдэлмэри һайжаруулха талада ехэ түлхисэ болоһон байна. Партийна организацинууд энэ тогтоол бэелүүлхэ хэмжээ ябуулгануудые зохёогоо һэн. Аймагай нютагуудта хүн зоной шажанда шүтэлгэ элирүүлхын тулада партийна организацинууд сельсоведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэй хамта тусхай карта зуруулһан байгаа. Хүн зон хэр зэргэ шажанда шүтэнэб гэжэ шэнжэлэгдэнэ. Иигэжэ бүхы ушар шалтагаануудыень элирүүлһэнэй удаа шүтэгшын һанал бодол доромжолонгүй зохихо хүдэлмэри ябуулдаг байна. Наһатай болоһон гү, али ганса бэе хүнүүд лэ ехэнхидээ шажанда шүтэдэг гэжэ бодото байдал харуулба.

Мүргэлтэй шүтэдэг газарнууд (обоо. үлэ гэхэ мэтэнүүд) хадаа мухар һүзэгэй үлэгдэлнүүдэй бии байһанай нэгэ шалтагаан болоно. Тиимэһээ сельсоведүүд иимэ газарай карта зуруулжа, бүридхэлдэ абаад, эдээндэ хүн зон хэр ябадаг бэ гэжэ хараадаа абана, ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулна. Үбшэн хүнэй гуйлтаар мүргэл хэгдэдэг ушар үзэгдэдэг. Энээндэнь түрэлхидынь, бусад һүзэгшэд байлсадаг юм. Хүнэй наһа барахада, хүдөөлүүлхэдэ сангарил уншуулжа, ёһолхо ябадал мүн шажанда шүтэлгын үлэгдэлнүүдэй нэгэн болоно. Иимэ гурим ёпололго хадаа хуулида харша. шажан тухай хуули хазагайруулһан ябадал гээшэ.

Атеистическэ хүдэлмэри эрхилхэ зуураа, аймагай үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд шажанда шүтэгшэдые шэнжэлхэһээ гадна, мүн шажанай номнол дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ туһалагшадые элирүүлдэг байна. Тиигэжэ анханда хубараг ябаһан Г. Борисов, Д. Шойдопов, Ц. Д. Цыреторов гэгшэд иимэ ажал ябуулдаг байба. Пенсидэ гараһан эдэ хүнүүд мүргэлэй ёһолол һэмээхэнээр үнгэргэдэг юм. Зарим һүзэгшэдэй «байдалынь заһажа үгэхэ» хэбэртэй болоод. эдэнэр бэлэн аргаар мүнгэ зөөри олонол гээшэ ааб даа. Энэ ябуулгынгаа түлөө тэдэнэр аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй захиргаанай комиссяар гэмнэгдэһэн байна.

Ажалшадые атеистическэ үзэлөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгые партиин райком ходо шалгажа байдаг. Тиигэхэ зуураа «Юбилейный» совхозой партийна организациин, Эгэтын сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй, «Улаан Туяа» гэжэ аймагай газетын тоосоонуудые энэ асуудалаар райкомой бюро хаража үзэһэн байгаа. Мүн түрэлхидэйнгөө «сангарил» уншуулхадань. мэдээшэгүй болоод байһан коммунистнууд Ш. Чимитов, Ц. Цыбиков гэгшэдэй хэрэгые партиин райкомой бюро дээрэ шүүмжэлэгдэһэн байна. Эдэ болон бусад ушар баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ. шажанай, хуушанай сагай үлэгдэлнүүд зарим хүнүүдэй сэдьхэл бодолдо үлэхэһөө гадна. ажабайдалда гарадаг байна. Ушар иимэһээ атеистическэ хүдэлмэри һайжаруулха, эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ хэрэг саг үргэлжын анхаралда байха ёһотой гэжэ эдэ баримтанууд харуулна.

Партийна организацинууд партийна, совет хүдэлмэрилэгшэдһөө, багшанар, врачнар. арадай ажахын мэргэжэлтэдһээ эрхимүүдыень шэлэжэ, энэ хүдэлмэридэ табидаг юм. 37 эрхим атеист-лекторнүүд научна атеизмын хүдэлмэри ябуулна. Энэ жэлэй эхинһээ эдэнэр 82 лекци бэлдэжэ уншаа. Шажанай үг удха дэлбэлжэ харуулхаһаа гадна, эдэнэр шажанай литэ ёһололнуудай хүн зондо хоротой байһые, мүргэлтэ газар гээшын худал хуурмаг байһые элишэлдэг байна. Хүн зоной урда үгэ хэлэхынгээ урда тээ атеист-лекторнүүд тон наринаар болгоомжотойгоор материалнуудаа суглуулдаг, нютагайнгаа байдалһаа жэшээнүүдые харуулалсаха гэжэ оролдодог юм.

Манай аймагай һуурин тосхонуудта болоһон хубилалтанууд, колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй мүнөөнэй бодото байдал шажан мүргэлэй үлэгдэлнүүдтэй яашье жэшэшэгүй байһаниинь бүгэдэндэ эли. Манай аймагай дэбисхэр дээрэ урдань нэгэшье һургуули. аргаламжын газар гэжэ байгаагүй. Зүгөөр хоёр дасан хүдэлжэ байгаа. Мүнөө 11 дунда, 2 найман жэлэй, 9 эхин һургуулида 7000 һурагшад һурана, 450 багшанар хүдэлнэ. Аймагай 1, хүдөөгэй 7 больница, фельдшерэй 11 пункт бии. Эдээндэ медицинын 300 хүдэлмэрилэгшэд ажаллана. Мүн 11 соёлой байшан, 14 клуб. 28 библиотекэ аймагай ажалшадые хангадаг юм. Хүдөө ажахын олон мэргэжэлтэд хүдэлжэ байнхай. Хүдэлмэришэд болон колхознигуудай улам улам һайжаржа байгаа ажабайдал энээндэ тон тодо жэшээ болоно. Телевизор, радиоприемник болон бусад техническэ хэрэгсэлнүүд айл бүхэндэ бии болонхой гээшэ. Энээнтэй хамта хүдөөгэй ажалшан өөрөө хубилаа. Коммунис байгуулгада эдэбхитэйгээр хабаададаг шэнэ шэнжэтэй хүн бии болоо. Заяг заршамтай, коллективис үзэл бодолтой, ажабайдалай бүхы асуудалые үндэр хэмжүүртэйгээр хараха, ажалша бэрхэ, Эхэ орондоо дуратай — иимэ хүн бии болонхой.

Хүдөө нютагуудта болоһон үндэһэн хубилалтануудые хараадаа абажа. партийна организацинууд атеист-лекторнүүдтэ эрдэм, техникын түйлалтануудые хөөрэжэ үгэхэһөө гадна, мүн психологи, педагогикын асуудалнуудаар — хүмүүжүүлгын нүлөө үзүүлхэ талаар туһаламжа үзүүлдэг байна. Энэ зорилгоор партиин райком атеист-лекторнүүдэй семинар зарлаһан байна. Тиигэхэдээ Улаан-Үдэ хотоһоо научна атеизмээр мэргэжэлтэдые уриһан байгаабди. Гадна лекторнүүдэй һуралсал нютаг нютагуудта эмхидхэгдэдэг, арадай университедүүд хүдэлдэг юм. «Знание» бүлгэмэй аймагай организаци Үльдэргын, Эгэтын-Адагай дунда һургуулинуудай эхин организацинуудай, атеист-лектор Д. Ш. Шагжинай атеистическэ хүмүүжүүлгын дүй дүршэл согсолһон байна.

Соёлой эмхи зургаанууд, библиотекэнүүд атеизмын хүдэлмэридэ үргэнөөр хабаадуулагдадаг юм. Соёлой байшангуудта атеизмын темээр тусхай үдэшэнүүд эмхидхэгдэдэг байна. Жэшээнь, Романовкадахи Витимэй соёлой байшанда «В. И. Ленин ба шажанда хандадаг тухайнь» үдэшэ үнгэргэгдөө һэн. Энэнь хожомоо үргэлжэлүүлэгдээ һэн. Соёлой байшангуудта, библиотекэнүүдтэ «атеистын булан» байгуулагданхай. Эндэнь марксизм-ленинизмын классигуудай, уран зохёолой номууд табигдадаг юм.

Шэнэ гурим нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ һаналаа табидаг байнабди. Шэнэ ёһо заншалнуудые дэлгэрүүлхын тулада сельсоведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедэй дэргэдэ комиссинууд байгуулагданхай. Баяр ёһололой оршон байдалда шэнэ айлые. һая гараһан үхибүүе бэшэлгэдэ абадаг ёһо дэлгэржэ. заншал болоо. Шэнэ ёһоор ордондо ерэжэ. айл болоһоноо баталха гэжэ залуу хүбүүд, басагад оролдодог байна. Аймагай соёлой байшанда гарагай зургаанда иимэ дэмбэрэлтэ үйлэ хэрэгэй ёһололые хүнүүд харадаг байха. Залуу айлай гэртэхид, нүхэдынь, аймагай ЗАГС-ые даагша, аймагай Соведэй депутат иимэ ёһололдо байлсажа, залуу айлые үреэдэг, амаршалдаг, хүгжэм доро айл болоһоной үнэмшэлгэ барюулдаг байна. Удаань залуу айл Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда наһа барагшадай хүшөөдэ ошожо, баглаа сэсэг табидаг.

Ахамад үетэнэй дайшалхы, ажалай гурим ёһоор залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ гээшэ тон шухала. Эсэгэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй түлөө ами наһаяа үгэһэн баатарнуудай хүшөөгэй дэргэдэ шахаа тангаригаа үгэхэ мэтын ёһолол ехэ удха шанартай. Залуу хүбүүд армида алба хэхээ мордоходоо. Эхэ орондоо үнэн сэхэ ябахаб гэжэ иимэ хүшөөгэй дэргэдэ тангаригладаг юм.

Социалис Ажалай Геройнуудтай. табан жэлэй түрүүшүүлтэй уулзаха. залуу хүдэлмэришэдые мэргэжэл олоходонь, ажалшадай бүлэдэ оруулалгын ёһолол, шэнэ түхэлэй паспорт барюулха мэтын ёһолол хадаа шэнэ заншал гуримшуулха талада ехэ удха шанартай байдаг.

Манай ажабайдалай, эрдэм техникын түйлалтануудые, үндэһэн хубилалтануудые хэрэглэн, научна атеистическэ хүдэлмэри шадамараар, үнэншэмөөр ябуулдаг атеист-лекторнүүд манайда олон юм. Социалис Ажалай Герой, зохёолшон Ц. Н. Номтоев. һургуулиин директор Д. Ш. Шагжин. коммунист Ц. А. Аюшин, Д. Д. Дамеев болон бусад эдэнэй тоодо ороно. Үнинэй коммунист Ж. Д. Сампилоной ударидадаг Үльдэргын арадай музей энэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулдаг юм.

Аймагай методическа совет атеист-лекторнүүдтэ ехэ туһаламжа үзүүлдэг гээшэ. Тус соведэй гэшүүд эхин организацинуудта туһална, лекцинүүдые шалгаха мэтээр туһалдаг байна. Энэ хэрэгтэ аймагай газетэ хубитаяа оруулдаг. Ургажа ябаа үетэниие атеистическэ үзэлөөр хүмүүжүүлхын тулада һургуулинууд ехэ ажал ябуулдаг юм.

Ажалшадые атеис үзэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриин хэды ябуулагдадагшье һааһь, энэ хэрэг үшөөл дутагдалтай, мохоо молхёор ябуулагдана гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Суртал хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам шангадхаха тухайда КПСС-эй XXV съезд онсо зааһан байна. Хоёр ондоо үзэл бодолой тэмсэлдэ хамаагүйгөөр хандажа болохогүй. Манай хүдэлмэри доботолхы шэнжэтэй. уран хурса байха ёһотой.

В. АЛСАХАЕВ.
КПСС-эй Яруунын райкомой секретарь.

Улаан-Үдын аймагай Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын һүнэй гурбадахи һаалиин фермын түрүү һаалишан Бимба Ринчиновна Гомбоевагай үбсүүе Ажалай Улаан Тугай орден гоёоно. Түсэбтэ арбадахи табан жэлэй үнгэрһэн хахад жэлэй туршада Бимба Ринчиновна үнеэн бүриһөө 2263 килограмм һү һааха, ажахы соогоо дэлгэрһэн мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараа.

Зунай бэлшээриин үедэ һү ехээр һааха гэһэн мүрысөөндэ оролсоһон түрүү һаалиша и урдынхидаал эди оролсотой бэрхээр хүдэлжэ. үдэр бүри үндэр һү һаам түйлаха гэжэ шармайн хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин түрүү һаалишан Б. Р. Гомбоева.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

УРГАСАЯ ЭРХИМЭЭР УГТАХА

Хуряалгын хүдэлмэриие материально-техническэ талаарнь хангаха Бүхэсоюзна габшагай штабай заседани июлиин 27-до Москвада боложо, таряагаа жэгдэрэн хуряаха бэлэдхэлэй асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Хүдөөгэй механизаторнууд комбайнуудаа, бусад машинануудаа таряа хуряалгын эхилтэр хаһа саг соонь бэлдэжэ дүүргэхые эрмэлзэнэ. Гэхэ зуура запчастьнуудай дуталдаһан дээрэһээнь энэ хүдэлмэри зарим нютагуудта һаатажа байна. Июлиин тэн багта орон доторхи таряа хуряаха комбайнуудай 94 процентнь. ашаанай автомобильнуудай 90 шахуу процентнь заһабарилагдаад байгаа.

Зундаа бороо хурын ехээр ороһонһоо уламжалан, хэдэ хэдэн районуудта тарааниинь хэбтэһэн байна. Энэ ушар нэмэлтэ. бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулаа. Хэбтэһэн таряа хуряаха тусхай түхеэрэлгэнүүд ба хэрэгсэлнүүдээр агрегадуудые хангаха оролдолго хүсэлэлгэ гаргаха гээшэ заһабарилга хэдэг предприятинудай, ажахынуудай хойшолуулашагүй шухала зорилго болоно. Промышленна предприятинууд энэ хэрэгтэнь хүдөө нютагуудай ажалшадта ехэ туһа хүргэхэ зэргэтэй.

Колхозууд, совхозуудта шэнэ техникэ эльгээхэ графигуудаа дүүргэдэггүй заводууд үшөөл олон бии гэжэ штабай заседани дээрэ мүн лэ тэмдэглэгдээ. Нэрлэн хэлэбэл, «Ростсельмаш», Таганрогско комбайнай, Ирбитскэ автоприцепүүдэй, Одессын «Автоагрегат» гэжэ заводууд таряашадай үмэнэхи уялгаяа дутамагаар дүүргэнэ. Промышленна предприятинуудай тодо һонор, эмхидэлээр һайн хүдэлмэриһөө ургасын хуби заяан нилээд дулдыдаха байна.

(ТАСС).

ҺАЙН ХАРГЫ ХЭРЭГТЭЙ

Буряад ороной хойто аймагуудта БАМ-ай барилгын эхилһээр хоёр жэл үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо хойто нютагуудта хүдэлмэришэдэй шэнэ һуурин, посёлогууд бодоо. Хэдэн зуун километртэ самсаал татагдажа, автомашинын ябаха харгынууд баригдаа. Байгалай. Хойто-Муяын хаданууд доогуур тоннель малтахаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри түлэг дундаа хэгдэжэ байна. БАМ-ай түлхюур гэгдэһэн Хойто-Муяын, Байгалай тоннельнүүдые малтажа эхилхэ хэрэгтэй. Энэ ажал урагшатайгаар эхилхын тула тиишэ газар малтаха оньһон түхеэрэлгэнүүдые, барилгын материал, шэнгэн түлишэ болон бусад ашаа абаашаха хэрэгтэй.

Байгалай, Хойто-Муяын хаданууд тээшэ автомашинануудай харгы баригдажа байнхай. Үбэлдөө Таловка станциһаа Уоян, Хойто-Муя хүрэтэр автомашинаар ашаан шэрэгдэнэ. Байгал далайн мүльһэн нимгэн байжа. мүнөө үбэлдөө Эрхүүгэй областиин Усть-Кудһаа Северобайкальск тээшэ ашаа асарха ушар гараа бэлэй. Уоян, Хойто-Муя хүрэтэр БАМ-ай жолоошод 900 рейс хэжэ. 5 мянган тонно ашаа шэрээ. Энэ үшөөл бага гээшэ ааб даа.

Республикымнай хойто нютагуудта хүдэлжэ байгаа БАМ-ай оло мянган хүдэлмэришэдые барилгын материалаар, оньһон техникээр хүсэд хангахын тула тон ехэ ашаа тиишэ зөөхэ бологдоно. Сагай дулаан болоһоор Хурамхаанай аймагай Уланхааннһаа Уоян хүрэтэр автомашинануудаар ябахын аргагүй. Хоёр жэлэй туршада Уланхаан, Уоян, Хойто-Муя гэһэн харгы баригдана. Энэ хугасаа соо нилээд ехэ ажал хэгдээ. «ЗапБАМстроймеханизация» трестын 138-дахи, 140-дэхи оньһожоруулагдамал колоннонуудай хүдэлмэришэд энэ харгын барилга дээрэ хүдэлнэ.

Шэнээр эмхидхэгдэһэн 146-дахи колонны барилгашадта һаяшаг ошобоб. Эдэнэр Шэнэ Уоянда байрлаанхай юм.

Энэ колонны хүдэлмэришэд 8 экскаватортай. 11 бульдозер, 20 КРАЗ, 15 Магирус түхэлэй машинанууд колоннодонь тоологдоно. Энэ бүхы оньһон түхеэрэлгэнүүдые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа шадабал, тон ехэ ажал хүдэлмэри хэжэ болохоор юм ааб даа. Энэ дээрэ дурдагдагша колонны коллектив Уоянһаа Северо-Муйск тээшэ харгы барилсажа байна. Даабаряа яһала амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Теэд зунай сагта ашаа шэрэхээр һайн харгы мүнөө болотор яахадаа үгы гээшэб? Ороной олохон область, хизаарнуудһаа асарагдаһан барилгада тон хэрэгтэй материал, оньһон техникэ Таловка станцида, Баргажанай адагта, Уланхаанда хэды болотор хэбтэхэ юм? Энэ асуудалда харюу хаанаһаа ололтойб?

Бидэнэр шэнээр баригдаһан автомашинануудай харгыгаар һаяшаг ябажа үзэбэбди. Ямаршье харгыда торонгүй ябадаг машинаар Таазаһаа Уоян тээшэ зорижо гарабабди. 80 километр зайе 5 часай туршада гаталагдаба. Шабар шаһха. Баригдаһан харгыгаар ашаатай машинаар ябахаһаа байха хүнэй араишье гэжэ гарахаар.

Намаглиг газарнуудта шоройн хэмһээ багаар адхагдаа. Хадын гол горход дээгүүр дутуу баригдаһан хүүргэнүүд. Уһанай гүйхэ соргонууд буруу газарнуудта табигдаһан. Энээнһээ боложо, хадын горход хура борооһоо үерлэжэ, шэнээр баригдаһан харгы һандаргана бшуу. Хаанашье ерэхэдэ хахад хахадаарнь, дутуу дундаар хэгдэһэн ажал. Иигэжэ барилга хэжэ болохо аал!

— Энэ харгы үбэлэй хүйтэн сагаар баригдаһан юм. Намаг һужаагуудые тухайл-

...

А. КУКЛИН,
манай корр.

АРЗГУУНАЙ ҺААЛИШАД — ТҮРҮҮ

Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ малай ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ, гүрэндөө эрхим шанартай продукци саг, болзортонь тушаахын түлөө социалис мүрысөөн Хурамхаанай аймагай һү һаалиин фермэнүүдэй дунда дэлгэрэнхэй. Тус мүрысөөндэ Гааргын совхозой Арзгуунай һаалиин фермын коллектив түрүүлжэ, зориг түгэлдэр ажаллана. Жэлэй эхинһээ үнгэрһэн хоёр кварталай туршада һайнаар хүдэлжэ, энэ фермэ һү үйлэдбэрилхэ хахад жэлэйнгээ түсэбые 123,5 процент, худалдаха түсэбөө 106,5 процент дүүргэжэ гараа. Мүрысөөнэй түрүүшүүлэй нэрэ хүндэдэ аймагай түбэй талмай дээрэ Ажалай алдар солын туг үргэгдэнэ.

Арзгуунай фермын дүршэлтэй бэрхэ һаалишан Дулгар Эрдынесвна Адушиева үнгэрһэн хахад жэл соо 20.800 килограмм һү һаажа, түсэбөө 160 процент дүүргэһэн байна. Эдэ үдэрнүүдтэ Д. Э. Адушиева һү һааха графигаа хоёр дахин ахижа ябана. Тиигэжэ нажар сагай дүрбэн һара соо даажа байһан үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 800 килограмм һү һааха гэһэн дээшэлүүлэгдэмэл уялга абанхай.

Даажа абаһан малаа һайнаар харууһалжа, сагаан эдеэ билтаруулжа байһан габшагайшуул Арзгуунда олон. Тэдэниие нэрлэбэл, мүрысөөндэ хэзээдэшье амжалтатай ябагшад Ц. Ринчинова, Д. Гармаева, В. Дамбаева, М. Доржиева, С. Гатапова болон бусад болоно.

Манай корр.

ПРОМЫШЛЕННА ЭШЭ ҮНДЭҺӨӨР

КАЗАХАЙ ССР. Уралай областиин «Желаевское» гэжэ тусхай мэргэжэлтэй нэгэдэл үхэрэй мяха үйлэдбэрилхэ талаар ехэ амжалта туйлаа. Малай байрануудые, оньһон түхеэрэлгэ болон тэжээл ашаа үрэ ехэтэйгээр хэрэглэжэ ээшаар ажалай бүтээсэ дээшэлүүлжэ, продукциин өөрынь үнэ сэн доошолоо. Нэгэдэлэй үйлэдбэрилэгдэһэн центнер нэмэлтэ шэргүүр ажахыда үйлэдбэрилэгдэһэнһөө 2 дахин хямда.

Энэ жэлдэ «Желаевское» нэгэдэл 7 мянган толгой эбэртэ бодо мал гүрэндэ тушааха. Энэ зорилго бэелүүлхэ тула тэжээлэй таһалгаряагүй конвейер эмхидхээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ногоон тэжээл хуряалга.

ТАСС-ай фотохронико.

МАЛАЙ ТЭЖЭЭЛ — мүнөөдэрэй гол асуудал

СЕНАЖАЙ, СИЛОСЭЙ ШАНАР ТУХАЙ

Ургамал ногооной эгээл ехэ шэмэтэй байхада сабшажа, үнэтэй сэсэг набша намаaень унагаангүй, хура бороодо угаалгажа. наранда сайшатар, хагдан суур болошотор хатаангүй абаһан үбһэн лэ малда ашаг шэмэ үгэсэтэй, арьбан байдаг.

Харин үбһэ ногоое зүбөөр сабшажа, хуряажа абаагүй дээрэһээ зарим ажахынууд ехэхэн тэжээлээ дэмы гээнэ, шанарыень муудхаана. Эсэстээ абтаһан үбһэниинь барбайхаараа яһала ехэ. олон центнер тоотой байгаад, тэрэнэйнь шэмэ тон бага, шанарынь муу байдаг.

Үбһые ногообтор зандань. шэмэ шүүһыень гээнгүй абахын тула һүүлэй жэлнүүдтэ манай республикын **олонхи ажахынууд сенаж дарадаг болонхой.**

Энэмнай үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ шэнэ технологи гээшэ ааб даа. Тиигэбэшье олонхи ажахынуудта сенаж зүбөөр дараха онол аргануудые һайнаар шудалаагүйхэй, тэрэнэйнь шанарые нилээд дээшэлүүлхэ байна. Жэшээнь, нэдондо зарим колхоз, совхозуудта бэлэдхэгдэһэн сенажай шанар үрзанданайхида зарим тэды дэшэ байгаа. Тусхайлбал, илангаяа сенаж болгогдохо дарагдаһан үбһэнэй каротин, протеиниинь яһала ехэ болоо.

Хэды тиигэбэшье энэ гуримаар тэжээл бэлэдхэхэдээ олохон ажахынууд горитой алдуу дутагдал гаргана, тэрэнһээ боложо тэжээлэй шанарынь муудана.

Хайшан гэхэдээ, ямар шалтагаанһаа сенаж муугаар дарагданаб, ямар гол алдуу гаргагданаб?

Нэгэдэхсээр, олонхи ажахынууд сенаж болгохо ногоогоо дан ехэ шиигтэйгээр гү, али дан хуурайгаар нүхэндэ хэнэ. Хоёрдохёор, ногоогоо хуряахадаа хэршэнгүй нүхэндэ хээд, ёһоор нягтаруулан даруулнагүй. Гурбадахяар, үбһэ ногоониинь элһэ шоройтой, муухан байна.

Хэнэйшье мэдэһээр, сенаж дарахадаа нэн түрүүн сабшагдаһан ногооe бага зэргэ хатаажа һүүрэгээд, үлүү ехэ уһа шингэнгүй болгоод хурядаг юм. Тиихэдэ ургамалай набша намаада байдаг саахар гээгдэхэгүй. Саахарай зүйл элбэгтэй байбал, сенаж һайн шанартай болохо тоолоогдохо байдал. Ондоогоор хэлэбэл, сабшагдаһан үбһэн шингэшээнтэ байһан саахараа ехэ гээгдүүлдэггүй байгаа.

Сенаж болгожо дараха залаата ногоое 45—55 процент шиигтэйгээр хуряажа, нүхэндэ хэхэ ёһотой. Харин бобово ногоогоор сенаж дарахадаа шииг нойтыень 50—60 процент болотор һүүрэгээд, дараха ушартай.

Гэхэтэй хамта зарим ажахынуудта сенаж болгохо ногоониинь дан үлүүсэ хатаагдажа, тэжээлэй эгээл һайн зүйл — набша намаань бутаруулагдашадаг. Тиигээд тэрэнь муугаар нягтаруулагдажа, хүбхэгэр һэбхи, хиитэн байгаад, досооһоо халана. Эсэстээ сенажай шэмэтэй бодосуудынь ехээр гээгдэнэ, илангаяа каротиниинь оройдоошье үгы болошоно.

Нара, һалхинда түргэн хатажа һүүрэдэг ямаршье ногоогоор сенаж даража болохо юм. Гэбэшье бобово ногоон — хусы үбһэн, донник иламгаяа һайн сенаж болодог. Мүн бобово-залаата ургамалнуудые — горох обеос хоёрые гү, али горох, шалиснин ногоон холёод дарахада шэмэтэй байдаг.

Бобово ургамалай бүрсэглэжэ байхада. Харин залаата ногооe дэрээ холослонжо эхилээд байхада сабшаха хэрэгтэй. Илангаяа наратай сэлмэг үдэр ногоогоо үглөөгүүр сабшаад, үдэр соо аргатай һаань урбуулжа, һэлижэ байгаад, 6—8 часай туршада хатааха ёһотой. Тиихэдээ тэрэ ногоо хуряахатаяа хамта тэрэниие 2—3 сантиметрһээ ута бэшэ болотор заатагүй хэршэхэ байна. Ажахынуудта бии байһан машинанууд сооһоо «Е-250», «Е-301» түхэлэй ГДР-эй промышленностиин комбайнуудые хэрэглэжэ, сенажай ногоо хэршэхэдэ таарамжатай, бүтээсэшье ехэтэй юм. Силосэй ургамалнуудые хуряадаг комбайнууд сооһоо энээндэ КС-2,6, КС-1,8 түхэлэй комбайн. мүн «Вихрь» түхэлэй косилка, КУФ-1,8 түхэлэй машина хэрэглэхэдэ болоно.

Сабшажа, нара һалхинда хатаан һүүрэгээд, тэрэнээ тармажка, тэрэгэтэй тракторнуудаар гү, али автомашинуудаар зөөдэг юм. Энэ сенаж даралгын бүхы хүдэлмэриие нэгэдэхэ таһалгаряагүй ябуулха гээшэ ехэ удха шанартай. Тиигэжэ шадабал, сабшаһан ногооe зорсоо соо 3—4 хоногой туршада нэгэ нүхэ траншее сенажаар дүүргэжэ хушахын түлөө тэмсэхэ ёһотой. Нүхэндэ хэгдэһэн ногооe хүндэ тракторaар һайса нягтаруулан дараад, дүүргэмсээрээ плёнкоор хушажа, дээрэһээнь хингүйгөөр шорой хаяха, бүтүүлхэ гээшэ гол шухала. Хии агаар ороогүйл һаа, сенажай шанар һайн байха, досооһоо үжэхэ, буритахагүй байна.

Хура бороотой үедэ зарим ажахынууд сабшаһан үбһэ һайнаар хатаажа абахын аргагүй байхадаа, тэрэниие нойтоор нүхэндэ хэжэ, силос болгон дарадаг. Мүн мүнөө иигээд удахагүй таряалан дээрэ таригдаһан ногоон ургамал хуряажа, силос даража эхилхэ саг болохонь.

Тиимэһээ силос даралгын технологи тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Һүүлэй жэлнүүдтэ ажахынуудта силос даралгын технологи гуримшуулагдажа, энэ тэжээл яһала һайн шанартайгаар бэлэдхэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта зарим газарта силос дараха технологиин хазагайруулагдаһанһаа боложо, үшөөл муу шанартай. каротин, протеин гэхэ мэтэ бодосоор дутамаг, тоһоной кислотатай силосэй бэлэдхэгдэхэ ушар үсөөн бэшэ. Һайнаар, нарин технологиин ёһоор дарагдаһан силостэ тиимэ тоһоной кислота огто байха ёһогүй. Харин эрхим шанартай силостэ һүнэй болон уксусна кислотань 75:25 тэнсүүритэй байха ушартай.

Манай республикын ажахынуудта силос «хүйтөөр» дарагдадаг гэхэ гү, али ургамал ногоо хуряахадаа жэжээр хэршээд нойтоор нүхэндэ хэжэ дарадаг. Сабшагдаһан, хэршэгдэһэн ногооной таһалгаряагүй зөөгдэжэ байгаа һаань, үдэр соо нэгэ нүхэндэ 0,2—1,3 метр зузаангаар ногоон дарагдадаг. Силосые һайнаар дарахын тула нүхэн соо адхагдаһан ногооe хүндэ трактораар үдэр һүнигүй нягтаруулха шухала. Тиигэбэл. тэрээн соо хии агаар орохогүй, ногоониинье досоогоо үжэхэ. буритахагүй ха юм. Тэрэнь досоогоо 30 — 38 градус дулаан байжа ...

... обоолжо дарадаг дүй дүршэлтэн болоо һэн. Теэд тиимэ силос һайнаар хушагдадаггүй дээрэһээ шанараар муу, ехэнхи ногоониинь үжэжэ, харлажа дэмы хаягдадаг байгаа. Тиимэһээ мүнөө силосые аргатайл һаань ханалагдаһан нүхэ. траншей соо дараха хэрэгтэй.

Мүнөө колхоз, совхоз бүхэнэй зорилго юуб гэхэдэ, сагай уларилай ямар байһаниие хараада абажа. үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ зүб, түрүү онол арга хэрэглэн. бүхы технологиинь наринаар баримталжа. эрхим шанартай тэжээл элбэгээр бэлэдхэхын түлөө тэмсэхэ ёһотой.

С. БЕКЕТОВ,
республикын агрохимлабораториие даагша, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат.

ЗАСАГАЙ ДЭЭДЫН ЗУРГААНДА

...ЫРГУУЛИИН БАРИЛГА ТУХАЙ

...жэлэй эхилхэ ...тухай саг ула- ...hургуулинуу- ...хүүгэдые хүмүү- ...эмхи зургаануудай ...барилгада засаг ...анхарал хандуул- ...Буряадай АССР- ...ерүүдэй Совет ...дуудалые хаража ...баталан абаа. ...дотор hургуу- ...хүүгэдые хүмүү- ...эмхи зургаануудай ...барилга ноб- ...гэжэ Буряадай ...Министрнүүдэй ...соогоо тэмдэг-

...капитальна hомо- ...hалбарнаар ...Совет...дэй түсэбла- ...ээр, 3,46 миллион, тэрэ тоодо барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ 2,85 миллион түхэриг гаргашалжа, 2736 hурагшадай hууритай hургуулиин, 280 хүүгэдэй hууритай хүмүүжүүлгын эмхи зургаанай байшангуудые 1976 оной сентябриин 1-дэ барижа дүүргэхэ гэжэ хараалагдаhан байгаа. Теэд байгша оной түрүүшын хахад жэл соо hомологдоhон мүнгэнэй оройдоо 1,28 миллион түхэригэй, тэрэ тоодо барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ 1,14 миллион түхэригэй хүдэлмэри хэгдээ гэхэ гү, али түсэбэйнь дүүргэлтэ тус тустаа 37 ба 40 процент болоно.

1976 оной сентябриин 1-дэ Зэдын аймагай Ёнхор гэжэ hууринда 480 hууритай, Наушки станцида 784 hууритай, Хуушан-Бэрээндэ 320 hууритай, Зүүн-Мүрэндэ 320 hууритай, Россошинодо 192 hууритай, Орлигто 320 hууритай, Сүхэдэ 320 hууритай, Доодо-Ивалгада 192 hууритай hургуулинууд, Улаан-Үдын Октябрьска райондо 280 hууритай хүүгэдэй саад баригдажа, ашаглалгада үгтэхэ ёhотой байгаа.

Эндэ нэрлэгдэhэн барилгануудhаа Ёнхорой болон Доодо-Ивалгын hургуулинууд, Улаан-Үдын Октябрьска райондохи хүүгэдэй саад 1976 оной нэгэдэхи хахад жэл соо баригдажа, ашаглалгада үгтэхөөр түсэблэгдэhэн юм. Теэд 1976 оной июлиин 1-нэй байдалаар хаража үзэхэдэ, имагтал Улаан-Үдын Октябрьска райондо баригдахаар хараалагдаhан хүүгэдэй саад ашаглалгада үгтөө.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет барилга хэиэй гэмээр нобшорноб гэжэ сэхэ заагаад, дутуу дундануудаа дары усадхажа, барилгын хүдэлмэриие түргэдхэхые уялгалаа. Барилга нобшоруулhан «Бурятцелинстрой» трест, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэл, «Бурятремстрой» управлени мэтын эмхи зургаануудhаа гадна, барилгын хүдэлмэри хайша хэрэгээр хинаhан ажалшадай депутадуудай аймагай Соведүүдэй гүйсэдкомууд (Зэдын, Хяагтын, Загарайн, Улаан-Үдын, Ахын, Баунтын) тогтоол соо дурдагдаа.

...алшадай эрилтэдэ ...харал хэрэгтэй

...бороогой hүүлээр ...гадын хүхэ ногоон ...бэлшэн яба- ...адуулhан садхалан- ...малшадта эгээн ха- ...тэд үень ерэбэл ...намарай hайхан са- ...ногоондо малаа ...таргалуулжа, тобир- ...абаха хэрэгтэй ...Малшад бүхэн хаба ...хүдэлжэ, ам- ...адахала оролдохо ...Жэргэмэлэй дуугаар ...гажа, үнеэ бүрүү- ...ридэ гаргажа, ха- ...болотор бэлшээнэ, ...ироо алдана. Иимэ ...татан үе сагта ...эрилтыень хангаха ...ахалын шухала хэ- ...юм. Энэ асуудалда ...аймагай хүтэлбэри- ...эр анхарал хан- ...ааб? Элээниие ...адхо, мэдэхын түү- ...газар ябажа. зон- ...лдэхэ, ажаhуудал- ...хархохо ушар га-

...оhон сагтаа авто- ...наймаалагша Влади- ...Николаевичтай уулза- ...Бүхөөгтэй машинань ...ёоор бүрхөөгдэhэн ...харгыгаар зуралза- ...нүхөө тухай hай- ...та дуулаhан бан- ...Дүрбэ-табан жэлэй ...автолавкын най- ...ар хүдэлнэ. Урдань ...бэдоо механизато- ...шоноор удаан ...эмилээдгүйхэн дүй ...тэй болоhон. Тэ- ...нарин нягта хүн ...Эгээл тиимэhээнь ...автолавкын най- ...болохыень дурад- ...Эндэшье hай- ...жэлэй туршада ...вэнхэй. hapa бү- ...табарише 100 про- ...оруулдаггүй.

...гоhоо хамаг ...дадаг. Эгээл ...сотой хүн Вла- ...Николаевич Нечаев гэ- ...абаа болэйб.

...Малшадай эрилтэ. за ...гэшэ заилаша ...хэрэг. Зүбшөө- ...намтай хөөрэл- ...толгойгоо до- ...— Теэд тон хэ- ...дые захил хэ- ...ерэжэ үгэдэг- ...али оройдоошье үгы ...Аал бүхэн мүноо ...hайн hуудаг бо- ...Жэшээнь, малшад ...зэргын түхэ- ...hоохоор на- ...свитер, кримплен бүдөөр оёhон хубсаhа захаhаа захил хэнэ. Тэдэнь саг соогоо ерэдэггүй байха юм.

Автолавкын наймаалагшын оруулhан иимэ гомдолые зүбшөөнгүй байхын аргагүй. Үнэхөөрөөшье малшад үшөөл hанаhан, хүсэhэнөө хүсэд абажа шаданагүй.

Хяагтын совхозой Далата гэжэ газарай хониной отара хүрэжэ ерэхэдэмнай, хахад үдэр боложо байгаа hэн. Иван Михайлович Игумнов эндэ 546 эхэ хони харууhалжа байдаг. Автолавкын дүтэлхэдэ ехэл дуратайгаар угтаба.

— Хэрэгш бүтээ, — гэжэ Владимир Николаевич хэлээд, машинынгаа бүхөөгые нээжэ, шэнэхэн электрочайник, ажалдаа үмдэхэ юрын костюм гаргаба. Захилайнгаа түргөөр ерэhэндэ хонишон аргагүй баяртай байгаа hэн. Үбэл зунгүй хонид эндэ байрладаг юм. Автолавкын графигайнгаа ёhоор ябадагшье haa, нүүдэл библиотекэ үсөөн ерэдэг, элидхэл хөөрэлдөөн үнгэргэгдэдэггүй гэжэ тодоруулагдаба. Хүн зониие ажаhуудалай хэрэгсэлээр хангалга бүришье haa дорой байдалда.

Хяагтын совхозhоо Ехэ-Нугын совхозой малай байранууд балайшье холо бэшэ юм. Сохёогто гэжэ газарта хүрэжэ ерээ hэмди. Эндэ буруушад Петр Каленых, Михаил Бурлаев, тиихэдэ хонишод Фёдор Бухоголов, Цыден Ганжуров гэгшэд зуhажа байнхай. Тойроод малай бэлшэхэ бэлшээриин газар хараатай ехэ, малаа уhалдаг hайн худагтай. Теэд малшадай байха байрань ахир заахан мүртөө сагаадагдаагүй, энэ тооhон, булангдань транзисторна радио дуугарна. Иигээд лэ дүүрээ. Һүүлшын газетэ, журналнууд, hонин ном эндэ огто үгы. Малшад аяар июнь hарын эхеэр иишэ нүүжэ ерэнхэй юм. Гэбэшье июль hарын дүүрэхэ болотор элидхэлшье, хөөрэлдөөшье дуулаагүй, автолавкашье хараагүй. Иимэ тулюур туйган байдалтай совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй эбсэжэ байдагынь гайхалтай. Задалагдажа асаргдаhан хуушан гэр табигдаха ёhотой аад, ямаршьеб шалтагаан дээрэhээ табигданагүй. Иимэрхүү байдал бэшэшье отара, гүүртэнүүдтэ үзэгдэнэ. Эдэ дутагдалнуудаа совхозой хүтэлбэрилэгшэд усадхаха аабза гэжэ найдагдаха байна.

Ц. ХАМАЕВ.

МАГНИТОГОРСК. Магнитогорскын металлургическа ...бинадан «Олимпия» гэжэ элүүржүүлгын байшан город ...ар Банная гэжэ нуурай эрьедэхи үзэсхэлэн гоё газар... оршодог. Эндэ хуhата ой соо майхан хото байгуулагдан... Урилдаанай харгы, футбол наадаха талмай, элдэб ...нда эмхидхэхэ газар эндэ зохидоор түхеэрэгдэhэн байна. ...дүршэлтэй тренернүүд hорилго үнгэргэнэ.

Зунай үедэ эндэ 900 эдир физкультурник амаржа, ...рьевна мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ. ГТО-гой нормо ту... ...ха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Олимпия» гэжэ лагерьта.

ТАСС-ай фотохронико.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Удын hүмихэнай техникумэй 4-дэхи курсын hурагшад мүнөө үйлэдбэриин практика гарахаяа Шэтын, Эрхүүгэй областьнууд болон республика дотороо таран ошонхой юм. Тус техникумэй hурагшад Н. Шишмарева Г. Горюнова хоёр Мухар-Шэбэрэй тоhоной заводто хүдэлжэ, ажалай дүй дүршэл оложо байнхай.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ, хэрэглэхэ уласхоорондын харилсаа холбооной программатай зохилдуулан, дэлхэйе тойрон дабшаха. «Интеркосмос-16» гэжэ хэмэл одон 1976 оной июлиин 27-до Советскэ Союзhаа дэгдээгдээ.

«Интеркосмос-16» гэжэ хэмэл одые ниидхүүлhэн гол зорилго юуб гэхэдэ, наранай яб ягаан ба рентгеновскэ элшэнүүдэй сасаралгые, дэлхэйн дээдэ атмосферын бүридэлдэ тэдэ элшэнүүдэй нүлөөлэлгые шэнжэлхэ гол зорилготой.

Германиин Демократическа Республикада, Советскэ Союзда, Чехословакиин Социалис Республикада, Швецидэ зохёогдон бүтээгдэhэн научна аппаратура энэ хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой.

Дэлхэйе тойрон ниидэхэ «Интеркосмос-16» гэжэ хэмэл одон иимэ параметрнүүдтэйгээр замбуулинай замда гаргагдаа:

— дэлхэйн нюрууhаа холодолгын наада захань (перигей) 465 километр;

— дэлхэйн нюрууhаа холодолгын саада захань (апогей) — 523 километр;

— дэлхэйе тойролгын саг — 94,4 минута;

— экватор тушаа замбуулинайнь замай hөөлжэлгэ — 50,6 градус болоно.

Энэ туршалгада хабаадаhан оронуудай мэргэжэлтэд научна аппаратура дэгдээхэ бэлэдхэл космодромдо хээ.

„ИНТЕРКОСМОС-16" НИИДХҮҮЛЭГДЭЭ

ТАСС-ай МЭДЭЭСЭЛ

Советскэ Союзай командно-хэмжэн тодорхойлхо хэдэ хэдэн түхеэрэлгэнүүдтэй газар дээрэхи станцинууд хэмэл одон дээрэhээ дамжуулагдаhан научна мэдээнүүдые угтан абана. «Интеркосмос-16» гэжэ хэмэл одон дээрэ хэмжэлгэ, тодорхойлолгонуудай хэгдэхын хажуугаар, НРБ-гэй, ВНР-эй, ГДР-эй, СССР-эй ба ЧССР-эй обсерваторинууд зүбшэлэгдэhэн программын ёhоор газар дээрэhээ нарые адаглан шэнжэлнэ.

ҮРЭ ТҮГЭС ХАРИЛСАА ХОЛБООН

«Интеркосмос-16» гэжэ хэмэл одоной дэгдээгдэхын урдахана туршалгада хабаадагшадтай — ГДР-эй, Чехословакиин ба Швециин эрдэмтэдтэй журналистнууд уулзаhан байна.

«Интеркосмос-16» гэжэ хэмэл одоной ниидэлгэ тухай гадаадын эрдэмтэд иигэжэ хөөрэнэ:

Доктор Б. ШТАРК (ГДР):

— Замбуулиниие шэнжэлхын тула ГДР-тэ бүтээгдэдэг аппаратура жэл бүри улам ... болоно. Энэмнай урда урдынхиhаа үлүү тоги мэргэжэлээр хэмжэн тодорхойлдог болонхой. Хэмэл одон дээрэ табигдаhан шэнэ прибор яб ягаан элшэ шэнжэлхэ фотометр ГДР-эй Наукануудай академиин Электроникын институдаар бүтээгдээ. Газарай hүүдэртэ «Интеркосмосой» ороходонь, наранай элшэнүүд атмосферэ соогуур нэбтэрэн. энэ приборто баригдаха юм. Тусхай онол аргын туhаламжаар, фотометрэй хэмжэн тодорхойлгын үрэ дүнгүүдэй ёhоор, 70-hаа 110 километр хүрэтэрхи үндэртэ хэды шэнээн молекулярна кислородой бии байhые сэгнэхэ болонобди. Наран тээшэ шэглүүлэгдэhэн манай прибор наранай элшэнүүдэй нүлөөн доро дэлхэйн атмосферын дээдэ хубинуудта болодог үзэгдэлнүүдые hайтар шэнжэлэн мэдэлгэдэ туhалха байха.

Замбуулиниие элдэб оронуудай түлөөлэгшэдэй хамтаараа шэнжэлхэдэнь, научна ба ажахын зорилгонуудта тэдэниие хэрэглэхэ ябадал түргэдхэхэ гээд hананаб.

Доктор Б. ВАЛЬНИЧЕК (ЧССР):

— Приборнуудай нэгэн — мүнөөнэй туршалгада хэрэглэхын тула бидэнэй бүтээhэн олон каналтай, рентгеновскэ фотометр хэмжээнэйнгээ, шэгнүүрэнгээ талаар «Интеркосмос-1» дээрэ хэрэглэгдэhэнhээ ондоошье бэшэ юм. Гэхэ зуура, өөрынгөө арга боломжонуудаар ехэ илгаатай. Хэрбээ урда тээнь гурбан параметрээр лэ наранай элшэнүүдэй сасаралгые хэмжэдэг байбал, харин мүнөө арбан параметрээр хэмжэн тодорхойлнобди. Иимэ приборнууд «Интеркосмос» хэмэл одод дээрэ ходо хэрэглэгдэдэг байhандань омогорхонобди.

Я. СТЕНФЛО (Швеци):

— Научна харилсаанай программын ёhоор, арбан жэлэй урда тээ Крымэй астрофизическа лабораторидо ошожо, академик Северныя шэргэдэ гурбан hapa шахуу хүдэлмэрилөө hэм. Энэмни утаа hонирхолтой, үрэ түгэс харилсаа холбоон байhан юм. Иимэ холбоон амжалтатайгаар хүгжөөгдэнэ. Замбуулиниие шэнжэлхэ Швециин корпорациин бүтээhэн манай аппарат — яб ягаан элшэ шэнжэлхэ спектрометр-поляметр замбуулиндахи мүнөөнэй туршалгада хабаадана. Энэ прибор hонирхолтой научна мэдээнүүдые үгэхэ байха гээд найданаб.

Швед аппаратуратан Совет хэмэл одые дэгдээлгэ замбуулин шэнжэлгын ондоошье hалбаринуудаар Швециин ба СССР-эй хоорондын нягта харилсаа холбоое бүри үрэтэй hайнаар хүгжөөлгэдэ туhа хүргэхэ.

(ТАСС).

ОЛИМПИИН НААДАНУУДҺАА

МОНРЕАЛЬ. Олимпиин зунай наадануудай үнгэргэгдэжэ байгаа Монреаль хото хүгжэм дуугаар элбэг хото байба. Тиин ябаhан лэ газарта симфоническа оркестрэй гү, али Канадын арадай хүгжэмэй, үгышье haa, студентнүүдэй хүгжэмэй театрай концерттэй дайралдагдана...

Олимпиин наадануудай боложо байhан эдэ үдэрнүүдтэ ирагуу хүгжэмэй дундаhаа чемпионуудта зорюулагдажа гүйсэдхэгдэдэг оронуудай Гимннүүд олоной анхарал татана. Жэшээнь, манай оронoй, мүн ГДР-эй болон бусад аха дүү оронуудай Гимннүүд оло дахин зэдэлээ.

СССР-эй суглуулагдамал командын гандболистнууд эгээл эрхим амжалта туйлаба. Басагадай команда түгэсхэлэй наадаанда ГДР-эй спортсменүүдые 14:11 (ахалагша тренерынь Н. Турчин) эрэшүүлэй команда (ахалагша тренерынь А. Евтушенко) Румыниин спортсменүүдые 19:15 тоотойгоор шүүжэ, Олимпиин наадануудай чемпионуудай солодо хүртэбэ.

— Эхэнэр командануудай дундаhаа гандболоор түрүүшынхеэ чемпионууд болоhон бидэнэр аргагүй баяртайбди. Командымнай гэшүүд хэн гэлтэгүй бултадаа шадамар бэрхээр наадаhан байна. — гэжэ СССР-эй габьяата мастер Зинаида Турчина хөөрэнэ.

— Басагадайнгаа эрхим амжалта туйлаад байхада, бидэнэр — эрэшүүлэй командын гэшүүд эрхим hайнаар наадахые оролдоhон байнабди. Наадаанай эхилhэн түрүүшын минутаhаа гандболоор дэлхэйн чемпион болоhон Румыниин спортсменүүдтэй бүхы шадалаараа оролдон наадахадаа, эдэнэрээ шүүгээ hэмди,- — гэжэ СССР-эй габьяата мастер Юрий Климов омогорхоно.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЫН эгээл хүндэ зүйл — балта шэдэлгээр үнгэргэгдэhэн наадаанда илажа гараhан СССР-эй суглуулагдамал командын хубсаhа үмдэhэн гурбан бүхэ хүндэлэлэй табсан дээрэ гараад байба. Эдэнэрэй амжалтада зорюулагдан манай Эхэ ороной гурбан Улаан туг hүр жабхалантайгаар үргэгдөө.

Монреальда үнгэргэгдэhэн наадаанда манай гурбан спортсмен түрүүшын ехэ илалта туйлаа бшуу! Хүндэлэлэй табсанда гараhан Киевэй студент **Юрий Седых** Олимпиин наадаанай чемпионуудай эгээл залуунь болоно. Тэрэ 77,52 метртэ балта шэдэжэ эрхимлэhэн. Хоёрдохи, гурбадахи hуурида гараhан нүгөөдэ хоёр — 1974 оной Европын чемпион Ленинградай **Алексей Спиридонов**, Мюнхенэй олимпиин наадаанай чемпион **Анатолий Бондарчук** гэгшэд тус тустаа 76,08—75,48 метрэй тэмдэгтэ балта шэдэhэн байна.

Анатолий Бондарчук Олимпиин наадаанай чемпион болоhон Юрий Седыхые өөрынгөө баян дүршэлдэ hургаhан. Тэрэ Киевэй физкультурын институдай хүнгэн атлетикын кафедрын багша, эрдэмэй кандидат юм. 1972 ондо Мюнхенээ алтан медальтай ерэhэн жэлдээ өөрынгөө дүршэлдэ Юриие hургажа эхилhэн байгаа. Тиин багша hурагша хоёр СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ шалгархадаа, Олимпиин наадаанда хабаадалсаха болоо hэн.

— Олимпиин наадаанай суглуулагдамал командын гэшүүн болохо гээшэ хүндэхэн байгдаа. Юуб гэхэдэ, балта шэдэлгээр бээ hоридог залуу спортсменүүд олошороо. Гэртэмнэй үшөө гурбан хүбүүн үлэнхэй. Тэдэнэршье эндэ мүрысэхэдөө, маанадhаа дутуугүй наадажа шадаха байгаа, — гэжэ Бондарчук хөөрэнэ.

БЭРХЭШЭЭЛНҮҮДЫЕ дабалгатайгаар 110 метрэй зайда үнгэргэгдэhэн урилдаанда Франциин Ги Дрю гэгшэ эрхимлээ. Тэрэ зайгаа 13,30 минута соо гаталжа Олимпиин наадаанай чемпионой нэрэ зэргэдэ түрүүшынхеэ хүртэбэ. Хоёрдохи, гурбадахи hууринуудые Кубын, США-гай спортсменүүд эзэлээ. Манай ороной түлөөлэгшэд Минскын Виктор Мясников, Ленинградай Вячеслав Кулебякин гэгшэд бираагүй. Тэдэнэр долоодохи, наймадахи hуури эзэлhэн байна.

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ дунда 200 метрэй зайда үнгэргэгдэhэн урилдаанда СССР-эй түлөөлэгшэ **Татьяна Пророченко** зургаадахи hуури эзэлээ. ГДР-эй Барбель Эккерт гэгшэ эрхимлэбэ. Эрэшүүлэй дунда 3000 метрэй зайда болоhон урилдаанда Швециин, Польшын, ГДР-эй спортсменүүд түрүүшын гурбан hуури эзэлhэн байба.

ВЕЛОСИПЕДЭЭР 50 километрэй зайда үнгэргэгдэhэн урилдаанда манай түлөөлэгшэ **Николай Горелов** табадахи хүн финишэдэ хүрэбэ.

Манай ороной суглуулагдамал командын хоёр боксер Олимпиин наадаанай хахад финалай мүрысөөндэ хабаадаха болобо. Европын түрүү hуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэhэн наадаанда мүнгэн медальда хүртэhэн **Виктор Савченко** Венесуэлын арахны боксер Альфредо Лемуса гэгшые хоёрдохи раундын ябаха байхада нокаудта оруулжа шүүгээ. Дэлхэйн чемпион **Руфат Рискиев** Пакистанай Шираз Дин гэгшые мүн лэ нокаудта hуулгаhан байна. Хахад финалай наадаанда эдэнэрhээ гадна **Давид Тороскин, Виктор Рыбаков, Василий Соломин** гэгшэд хабаадалсаха юм.

ДЗЮ-ДО БАРИЛДААГААР үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ Киевэй **Валерий Двойников** Японой түлөөлэгшэ Исаму Сонода гэгшэдэ илагдажа, мүнгэн медальда хүртөө.

Ятхаар мүрысэгшэд соохоо урдахи Олимпиин наадаанда чемпион болоhон манай **Валентин Манкин, Владислав Акименкотэй** хоёрдохи hуури эзэлhэн байба. Мүн «Финн» гэдэг онгосоор урилдаhан СССР-эй нүгөөдэ спортсменүүд аха дүү **Виктор, Александр Потаповтан** мүнгэн медальда хүртөө.

Фехтованяар үнгэргэгдэhэн түгэсхэлэй мүрысөөндэ манай эхэнэрнүүдэй команда Франциин спортсменүүдые шүүжэ гарахадаа, Олимпиин наадаанай алтан медальда хүртэбэ. Тиин үнгэргэгдөөд байhан Олимпиин табан наадануудhаа дүрбэндэнь шүүжэ гараба ха юм. Манай командын гэшүүд **Елена Белова, Валентина Сидорова, Ольга Князева, Наиля Гилязева, Валентина Никонова** гэгшэд шадамар бэрхэ байhанаа үшөө дахин харуулжа шадаа бшуу.

(ТАСС).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Олимпиин наадаанай чемпионууд Е. Белова, О. Князева, В. Сидорова.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ РАДИО

ВАРШАВА

Э. ГЕРЕКТЭЙ Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ УУЛЗАҺАН ТУХАЙДА ПОЛЬШЫН ХЭБЛЭЛ ИИГЭЖЭ БЭШЭНЭ

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй болон ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Геректэй Крымдэ хани халуунаар уулзаhан ушарта Польшын хэблэл угаа ехэ анхарал хандуулна. Энэ уулзалга тухай мэдээсэлнүүдые ороной түбэй бүхы газетэнүүд түрүүшынгээ хуудаhанууд дээрэ тунхаглана.

Аха дүү хоёр партинуудай хүтэлбэрилэгшэд совет-польшын харилсаануудай хүгжэлтөөр хананги байhанаа мэдүүлээд, политическэ, экономическа, научна болон соёлой ажабайдалай бүхы hалбаринууд дээрэ тэдэниие бүри үргэдхэн гүнзэгырүүлхээр бэлэн байhанаа харуулба гэжэ «Трибуна люду» газетэ тэмдэглэнэ.

Крымдэ болоhон уулзалга хани барисаанай, үнэн зүрхэнэй, үгээ ойлголсолгын оршом байдалда үнгэрөө гээд бүхы газетэнүүд тэмдэглэнэ.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

УЛААН-БААТАР. Монгол ороной хойто зүгтэ Советскэ Союзай туhаламжаар баригдажа байhан Эрдэнэт гэжэ зэдэй молибденовэ комбинат ороной үйлэдбэриин промышленна шухала түб газарынь болохо юм. Мүнөө эндэ барилгын индустриин томо бааза байгуулагдана. Тэрэ 24 предприятинуудhаа бүридэхэ, республикын олохон барилганuудые барилгын хэрэгсэлнүүдээр хангаха юм.

Энэ барилгын ашаглалгада оруулагдахада, Эрдэнэдтэ жэлдээ 50 мянган кубометр түмэр-бетон ялга бүриин зүйлнүүд, буладаар, модоор хэгдэhэн 6.500 мянган тонно зэдэлгонууд, мүн ондоошье олон продукци үйлэдбэрилэгдэхэ байна.

• • •

БОНН. Германиин компартиин Гамбургын организациин правлени уласхоорондын антикоммунис ба фашис организацинуудай түлөөлэгшэдэй суглаае энэ городто үнгэргэхэ гэhэн түсэбыень эрид шууд буруушааба. Шэнэ түхэлэй нацис эмхи — НДП энэ суглаае үүдхэжэ байна. Энэ ушарай хорото шэнжэтэй байхыень тэмдэглэхэ зуураа, правлени Гамбургын сенадта (нютагай правительствада) хандажа, уласхоорондын түгшүүрэй hуларуулгын ба ондо- ондоо социальна байгуулалжатай гүрэнүүдэй хоорондо холбоо барисаа хүгжөөлгын дайсадай аашые болюулха гэhэн эрилтэ табиба.

• • •

ТАНАНАРИВЕ. Социализм гэээшэ африкын оронуудай хүгжэлтын зохисотой ганса зам болоно. Тэрэ хадаа арадуудай ашаа туhада социальна болон экономическа асуудалнуудые түргөөр шиидхэхэ арга олгоно. Мадагаскарай Демократическа Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Жан Бемананджара «Мадагаскар матэн» гэжэ газетэдэ интервью үгэхэдөө, энээн тухай мэдүүлбэ.

• • •

ДУБЛИН. «Ниитэ дэлгүүрэй» оршон соо бэелүүлэгдэжэ байhан фермернүүдэй ажахынуудые «нэльбэн шэнэдхэлтэ» гэдэг түсэбүүд Ирландиин олон мянган фермернүүдые үгырүүлнэ. Ирландиин экономическа ба социальна соведэй элидхэл дотор иимэ тобшолол хэгдэhэн байна.

• • •

НЬЮ-ЙОРК. Холбоото Штадуудай томо Нью-Йорк хотодо хүдэлмэригүйшүүл улам олошоржо байна. Оройдоол үнгэрhэн долоон хоног соо эндэ 19 мянган ажалшан хүдэлмэригүй болобо. Энэ үе соо Нью-Йорк штадта хүдэлмэригүйшүүл 27 мянгаар олошорhон байна.

• • •

ДЕЛИ. Энэ жэлдэ Махараштра штадай правительство экономическа талаараа эгээл ядуу байдалтай улад зондо байрын гэрнүүдые бариха хэрэгтэ 250 миллион гаран рупи үгэхэ юм, — гээд штадай главна министр С. Б. Чаван Бомбейдэ байхадаа мэдүүлээ. Энэ зорилгоор үгтэhэн 300 гектар талмай дээрэ 25 мянган шэнэ гэрнүүд бодхоогдохо юм. Правительство хадаа эгээл ядуу байдалтай улад зоной барилга хэхэдэнь хүнгэлэлтэйгээр мүнгэ зээлэлхые баниинуудта захиралта үгэhэн байна. (ТАСС).

Демократида эсэргүү ябуулгануудые буруушаана

МАДРИД (ТАСС). Ороной мэдээжэ политическэ 80 шахуу ажал ябуулагшад, литературын, эрдэм наукын болон искусствын түлөөлэгшэд правительствада зорюулагдаhан хандалга доро гар табиба. Тэрээн соогоо тэдэнэр Испаниин коммунис партиие энэ дары июуса бэшэ байдалда оруулха тухай эрилтэ табиба. Хүн зоной гоо ехэнхи хубиин аша туhые харалсадаг байhан коммунис партиие урданайхидаал мэтэ хоримжолхые хараалhан демократида эсэргүү хуулиие баталан абалга оппозициие хоорондонь таhалха, испаниинхидые бэе бэедээ этигэдэггүй болгохо гэhэн зорилготой онсо арга мэхэ болоно, — гэжэ хандалга дотор тэмдэглэгдэнэ. — Правительственна программа соо хэлэгдээшье haань, энэ ушар орон дотороо социальна найрамдал туйлаха хэрэгтэ огтошье туhа болоногүй. Компартиин ажал ябуулгые хорихо гээшэ Испаниин политическэ ажабайдалые демократизацилжа дүүргэхэ хэрэгые хойшо татана, тэрээниие бүри орёо хүшэр болгоно»

«Бидэнэр компартиин гэшүүд бэшэбди, — гэжэ хандалга соо тэмдэглэгдэнэ. — Тиибэшье, энэ эмхи тушаа доромжолгын шэнжэтэй али бүхы ябуулгануудай хэгдэжэ байhан сагта, орон дотор гражданска эрхэнүүдэй эбдэгдэжэ байhан үедэ Испанида демократиие hэргээн байгуулха тухай хэлэхын аргагүй байна гээд бидэнэр том харюусалгатайгаар мэдүүлнэбди».

ЛИССАБОН

Хорото ябуулгануудые буруушаана

ТАСС

Португалида улам ехээр хорото ябуулганууд хэгдэжэ байhан үедэ энэ ороной демократическа олониитэ hанаата болоно. Португалиин коммунис партиин парламентска бүлэгэй түрүүлэгшэ К. Бриту республикын суглаанай заседани дээрэ эдэ хорото ябуулгануудые шууд шангаар буруушаан үгэ хэлэбэ. Һүүлэй hарануудта орон дотор бомбо хэрэглэлгэтэйгээр 25 террорис ябуулганууд хэгдэбэ гээд тэрэ hануулба. Тэhэлэлгэнүүдые хэhэн эсэтэ зургаан хүн алагдаhан, 30 шахуу хүн шархатуулагдаhан байна. Эдэ хорото ябуулгануудай түлөө харюусалгатай байhан хархис хүсэнүүд хэhэгдээгүй. Хархис хэблэлэй хуудаhанууд дээрэ бэшэгдэдэг хоб жэбэй үгэ хүүрнүүдhээ эдэ фашис хорото ябуулганууд таhаршагүй холбоотой юм гээд коммунист-депутат заа...

Мүн бусад хэдэн политическэ партинуудай депутадууд хорото ябуулгануудые буруушаагаад, гэмтэнүүдые бэдэржэ олохо хэhээхынь эрилтэ табиба.

Тэрэшэлэн Португалиин министрнүүдэй соведэй суглаан дээрэ энэ асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. «Хорото ябуулгануудта эсэргүү тэмсэлэй талаар тодорхой хэмжээнүүд абтаха байха», — гээд дотоодой хэрэгэй министр Кошта Браш гэгшэ журналистнуудта мэдүүлбэ.

РИМ

ПРАВИТЕЛЬСТВО БҮРИДҮҮЛГЫН АСУУДАЛ

ТАСС

Италиин президент шэнэ кабинет бүридүүлхыень христиан демократ Дж. Андреотти гэгшэдэ даалгаhан байна. Тэрэнь үсэгэлдэр ганса партиhаа бүридэhэн правительство байгуулха тухай зүбшөөл өөрынгөө партиhаа абаhан байна. Ойрын үдэрнүүдтэ тэрэ министрнүүдэй спискые түрүүлэн президентдэ, hүүлээрнь парламентда хүргэхэ юм.

Шэнэ кабинет имагтал христианско-демократическа партиин түлөөлэгшэдhөө бүридэхэ, парламент дотороо олонхиин дэмжэлгэдэ хүртэхэ юм ха. Имагтал коммунис, социалис, социал-демократическа болон республиканска партинуудай хамааралсаагүн haa, энэ правительство оршон байха аргатай болохо юм.

Партиин хүтэлбэрилэгын суглаан дээрэ христиан демократуд энээн тухай тэмдэглэхэ ушартай болобо.

Италиин хэблэл ганса партиhаа бүридэhэн правительство байгуулха тухай христиан демократуудай абаhан шиидхэбэриие тайлбарилхадаа, энэмнай мүнөөнэй правительственна хүшэр байдалhаа саг зуура гараха гэhэн ябадал мүн, тиигээд Италиин үмэнэ байhан экономическа, политическэ болон социальна хурса асуудалнуудтай зохилдоногүй гэжэ ...

ТОЛИ

Мүрдэгшын тэмдэглэл

МАШИНА ХУЛГАЙЛАГШАД

Машина хулгайгаар абаад, нюдэ нюургүи гүйлгөөд. эбдээд хаядаг хүйхэршүүл тухай хэблэлэй хуудаһанда үсөөн бэшэ хэлэгдэдэг юм. Гэбэшье тус асуудалда дахин дахин бусаха хэрэг гарадаг. Юун гэхэдэ, машина хулгайлагшад имагтал хулуугдаһан эзэдтэнь гарза тохёолдуулна бэшэ, харин харгыда ябаһан зондо аюултай. Яахадааб гэхэдэ, машина хулуугшад олонхидоо тэрэниие хүсэд һайнаар жолоодожо шадахагүй, мэргэжэлгүй байдаг. Зарим ушарта хуулиин наһа гүйсөөгүйшүүл дайралдана.

Хэрбээ хулгайн машина һогтуу хүнэй гарта орошобол, бүришье аймшагтай даа. Тиимэ ушаршье баһал үзэгдэдэг.

Жэшээлжэ хэлэбэл, байгша оной февралиин 19-дэ үдэшын 10 сагта «Электромашина» заводто хамаатай «МАЗ-500» түхэлэй автомашиные тэндэхи үүдэнэйнь хажууһаа хулууһан байна. Тэрэ машиные һогтуугаар хулуугаад гүйлгэжэ ябаһан Б. А. Хабарков баригдаа.

Февралиин 20-ной үдэр «ЗИЛ-585» түхэлэй автомашина Шмидтын үйлсэһөө хулуугдаа. Тэрэ машина 1-дэхи автотранспортна ажахын зөөри байгаа. Тэрэниие автоһургуулиин курсант С. А. Шеметов хулуугаа. Тэрэ хүйхэр баһал халамгай байшоо.

Һогтуу хүн машинын «жолоодо» һуугаад, тархи түрүүгүй гүйлгэхэдөө, гудамжаар, харгыгаар ябаһан ябагашуулые дайража, зайлашагүй аюул тохёолдуулжа болохо гэжэ хэншье мэдэнэ.

Баһа иимэ ёһо байха. Машина хулуугшад тэрэниие өөрынгөө хара хэрэгүүдые бэелүүлхын тула хэрэглэдэг. Жэшээнь, юумэ хулуухын тула гү, али хулгайлһан юумэеэ ондоо тээшэнь зөөхын тула машина хэрэгтэй болодог. Тиимэ зорилготойгоор машина нюусаар абаашадаг хүнүүд баригдажа, хэһээлтэ абадаг юм.

Тиихэдэ машина хулгайгаар унагшад, хулгайлагшад предприятида, эзэдтэнь тон ехэ материальна гарза ушаруулна гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Өөртэнь сэхэ хабаатай ажалда хэрэглэгдэхын оронд хии талаар бензин, тоһо шатаажа, ямар нэгэн мунхаг хүнэй гарта ороһон машинаһаа ямар олзо байлтайб? Харин харгын аюултай холбоотой һаа, юунһээшье доро юм ааб даа. Тиимэ ушарта машина хэдэн зуугаад, мянгаад түхэригэй гарзатай болодог.

Тус оной январиин 24-дэ Харацай һууринай тракторист И. В. Юдин. урдань сүүдлүүлһэн В. В Васильков гэгшэд «ГАЗ-53» түхэлэй автомашиные Закаменск хотоһоо хулгайлһан байгаа. Зэдын хүүргын хажууда ерээд, «жолоогоо» хүсэ хүрэжэ ядаһаар ябатарнь, машина урбалдашоо. Тиигэжэ хулгайшад авто-ажахые нилээн ехэ гарзада оруулаа.

Юундэ, ямар ушарһаа зарим хүнүүд машина хулууха аргатай болоноб. Олонхи ушарта машинын жолоошод өөһэдөө зэмэтэй байдаг. Өөртэнь даалгагдаһан машинаяа харууһагүйгөөр орхидог. Үгышье һаа, үүдэндэнь нэмэлтэ оньһо тааруулжа, хорото һаналтанай зоргоороо аашалха замые хааха хэмжээ абадаггүй. Имагтал иимэ шалтагаанһаа боложо, гүрэнэй машина хулгайда ородог гэжэ хэлэхээр.

Жэшээлбэл, 1976 оной мартын 29-дэ Ключевская үйлсэдэ оршодог эдеэ хоолой магазинай хажууһаа «ЕРАЗ-672» түхэлэй автомашина хулуугдаа. Жолоошон В. В. Быков машинаа харууһагүйгөөр орхиһон байна. Мүн баһа Хашнуев гэжэ жолоошоной һалан байһан ушарһаа тэрэнэй машиные Гусиноозёрск хотын столовын хажууһаа мэдэгдээгүй хүн хулуугаа.

Машина хулгайлха гээшэ гэмтэ ябадал мүн гэжэ хэндэшье ойлгосотой ааб даа. Гүрэнэй автотранспорт зорюута хулгайлагшад хадаа РСФСР-эй Уголовно Кодексын 89-дэхи статьягай үндэһөөр гурбан жэл хүрэтэр эрхээ хаһагдаха гү, али нэгэ жэл соо баалалтын хүдэлмэридэ ябаха. Хэрбээ автомашина дахин хулгайлаа һаа, үгы бол, бүлэг хүнүүдтэй эртээнһээ хэлсээтэйгээр хулуубал, зургаан жэл хүрэтэр эрхээ хаһуулха.

Эрхэтэдэй үмсын зөөри, тэрэ тоодо үмсын автомашина гү, али мотоцикл, мопед мэтые хулгайлаа һаа, РСФСР-эй Уголовно Кодексын 144-дэхи статьягай үндэһөөр гэмтэд хоёр жэл хүрэтэр эрхээ хаһагдаха гү, али нэгэ жэл соо баалалтын хүдэлмэридэ ябаха юм. Хэрбээ үмсын транспорт дахин хулгайлаа һаа, али бүлэг хүнүүдээр түрүүн хэлсээтэйгээр хулуубал, табан жэл хүрэтэр эрхээ хаһагдаха.

Мүн баһа хулгайлха зорилгогүйгөөр аад, харууһагүй орхигдоһон машинада миин лэ һуугаад гүйлгэшэдэг заримашуулые хэһээхэ статья бии юм. РСФСР-эй Уголовно Кодексын 212-дохи статьягай 1-дэхи хубиин үндэһөөр тиимэ гэм хэгшэд нэгэ жэл хүрэтэр эрхээ хаһуулха гү, али тиимэл болзороор баалалтын хүдэлмэри хэхэ, үгы бол 100 түхэригэй яла түлэхэ.

Хэрбээ хулгайн зорилгогүйгөөр харууһагүй машинада дахин һуугаад гүйлгэбэл, нэрлэгдээшэ статьягай 2-дохи хубиин ёһоор гурбан жэл хүрэтэр эрхээ хаһуулха гү, али нэгэ жэл соо баалалтын хүдэлмэри хэхэ.

Хуулиин хатуушье һаа, гэмтэдые хэһээхэ аргын бииш һаа, шофер бүхэн даажа ябаһан машинадаа наряар хандаха, хулгайшадта бэлэн арга олгохогүйн тула оролдохо уялгатай гэжэ һануулха дуран хүрэнэ.

Машинын хулгайда ороходо, шоферууд зэмэтэй гэнэбди. Зүб, тэдэнэр бага бэшэ зэмэтэй. Даажа абаһан машинадаа анхаралтайгаар, харюусалгатайгаар хандадаг байбалнь, тэрэнь хулгайда бэлээр орохогүй даа.

Зүгөөр машина хулгайлагшадай дунда хуулиин наһа гүйсөөгүй эдиршүүл дайралдадаг. Тиимэ ушарнууд Зэдын аймагта 1976 ондо үзэгдөө. Тэдэнэй хэрэгые хаража үзэхэдэ, ямар гэмтэ хэрэг үүдхэжэ байһанаа, ямар харюусалгада хүртэхэ байһанаа ойлгоогүй байһан байдаг.

Эндэ би хүмүүжүүлэгшэдтэ (түрэлхид болон багшанарта) хандахаяа һананаб. Хуулиин хэрэг тухай, харюусалга тухай үхибүүдтэ саг үргэлжэ һануулжа байха зэргэтэй. Мүнөө һургуулида юридическэ эрдэмэй үндэһэн шудалагдадаг болоо. Тус предмедые ёһын тэдысэ, хэшээл үнгэргэхын лэ тула гарангүй, статьянуудай ушар удханuудые эдиршүүлэй ухаанда хүрэтэр ойлгуулха хэрэгтэйл даа.

Гэм хэгшэдэй, тусхайлан хэлэбэл, машина хулгайлагшадай дунда һурагшадай, һургуули һаяхан дүүргэгшэдэй нэрын үгы байдаг һаа, ехэл һайн һэн.

Г. БАМБАРОВ,
МВД-гэй мүрдэгшэ.

Ааяма халуунда
Аадарлахаяа яанаб?
Урал хатажа,
Ундан хүрэнхэй.
Шүдэ хаха ташама
Сэлгеэ хүйтэн уһа
Худагһаа удхажа,
Харяае ундаяа.

△ ▽ □

Шэдхэ соо
Шэмээгүйхэн...
Шуран солбон
Гүрөөһэхэн
Шагнаархан зогсоно:
Шэмээгүй байдалда
Найдаһанай үлүү

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фотоэтюдүүд.

ТУҺАТАЙ ТУРЛААГ

Нэгэ турлааг дүшөөд жэл циркын артист В. Л. Дуровай гэртэ байһан. «Нэрэшни хэн бэ?» — гэһэн асуудалда: «Турлааг» — гэжэ хаагалдаг бэлэй. «Ямар нэрэтэй ябаха дуратайбши?» — гэхэдэ: «Турлаагхан» — гэжэ харюусадаг һэн. Нэгэтэ һүни хулгайшадай цирк тонохоёо орон гэхэдэ, тэрэ турлааг: «Хэн ороо б?!» — гэжэ хаагалжархиба. Хүлеэгдээгүй айлшад сошоһондоо тоножо эхилһэн юумэеэ хаяжа, модо мүргэн арилшаһан юм.

ХОМХОЙ МОГОЙ...

Африкада амидардаг аяар табан алда бэетэй питон могой Н. П. Гладильщиковтэ байһан юм. Тэрэ могой зуун дүшэ наһатай бэлэй. Питоной үглөөгүүр эдидэг хоол гэхэдэ — хоёр поршоонхо гү, али хэдэн туулай. Нэгэтэ үдын хоолдо нэмэри болгон тэрэ могой болгоомжогүй хажуудань ошоһон нэгэ нохойе залгижархёо һэн.

Ута наһатай амитад олон. Москва шадархи нуур сооһоо һая нэгэ сурхай барихадань, тэрэнь аяар Борис Годуновой үедэ тэмдэглүүлһэн түмэр гарьхатай байба. Тоолоод үзэхэдэ, тэрэ сагһаа хойшо гурбан зуугаад жэл үнгэрөө ха юм.

(«Литературная Россия» газетэһээ абтаба).

МАНАЙ АЙЛША[...]
—КАЗАХ ПОЭ[...]

Казах поэт Нутфулла Шакенов манай Буряад [...]до хоёрдохиёо айлшалжа ерэбэ. Тэрэ 1972 ондо [...]лика соогуурнай аяншалһан юм.

Н. Шакеновэй шүлэгүүд гансашье Казахстанда [...] үргэн дэлгэр Эхэ орон соомнай мэдээжэ болонхой. [...] — арбан найман номой автор.

Үнгэрэгшэ 1975 ондо Алма-Ата хотодо Нут[...] Шакеновэй «Зуун дуун» гэһэн ном хэблэгдэн гар[...]ряад орон тухай шүлэгүүд тэрэ ном соо оруулагд[...]

Мүнөө казах поэдэй хэдэн шүлэгые уншагшадай [...]ралда табинабди. Эдэ шүлэгүүдыень Г. Дашабылов[...] һоо оршуулаа.

Нутфулла ШАКЕНОВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДЬЭ[...]

* * *

Үүрэй толон
Тангариг мэтэ —
Үндэр дээгүүр туяараа.
Үгы, энэш —
Сэдьхэл зүрхэмни
Сэхэ дэгдэнэ гээшэ.
Халуун наранай
Хахасалгын элшэ
эльгээхэдэ,
Хайхаржа мэдэ —
Хараарай, бишни
Хайлана, носоно гээшэб!
Сагаан далита
Сахалнин түргэн
ниидэхэдэ,
Мүнгэн долгидой
Мүшэд соо намайе
бэдэрэ.
Аалин урасхал соо
Абарга ехэ хүсэн
гээшэб!
Сэсэгүүдэй найгалзаан.
Сэлгеэ талын зэрэлгээн,
Алтан гургалдайн
Аялга жэргээн соогуур
Намайгаа бэдэрээрэй:
Нангин дуумни
Наһандам
гансаардахагүй.
Номгон тэрэ һүнине,
Нойрой аалин зүүдые
Мартанагүйб.
Ши орожо ерээш.
Шимни теэд хүлисөөгүйш.
О! Тэрэ һүни,
Одотой, мүшэтэн һүни.
Гашуудал, баяр,
Гансаардалгын үе..
Хожом шамтай
Хэзээ уулзахабиб?
Үүрэй толоной
Тангариг мэтээр
[...]
Дахин шамаяа һа[...]
Даруухан һууна[...]

* * *

Талын хизаар тухай[...]
Тангил дуутай т[...]
Теэд гансал бая[...]
Тахын сохидол —
шү[...]
Юрын хүм. Үни
ойл[...]
Юрэдөө уйдхаргүй,
хүх[...]
Гомдолни аадарта[...]
[...]
Үнгэрдэг. Шинни
ну[...]
Шүлэгшын абари
[...]
Саһатай байха ха[...]
[...]
Уйлажа байтараа, [...]
Угаа һониноор
энеэ[...]
Дутуугаа нюунагү[...]
Мэдэ[...]
Дуратайл һаа, на[...]
[...]
Сэдьхэл зүрхөөрөө
[...]
Шүлэгһөөм гансал [...]
холо[...]

ЭХЭ ОРОМНИ[...]

Сагаан мориндол
Сагаалхнһаар,
Үүрэй толон
Үтэр түргэн ерэнэ.
Саһанай байһан
Сарьдагууд дээрэһээ
Алтан гэрэл
Адхаран бууна.
Сэлгеэ оронойнгоо
Шэнэ үдэрые
амаршалнаб.
Сэнтэшэһэн мододой
Сэгээн зэргэнүүдые
харанаб.
Алхала, минии үдэр,
Ажабайдалайм һүлдэ
боложо,
Аглаг тала,
Аажам хотонуудые
һэреэгыш.
Аяар Сахалинһаа
эхилжэ,
Алдарта Москва ерэжэ,
Сэнхир агаарта
Сэсэглэжэ шэнхиныш.
Курантын сохидолоор
Сагаа шалгадаг мэтээр
Һанал бодолнуудаа
Москвагаар
Хэмжэжэ үзэнэбди.
Мавзолейн хажууһаа,
Молор шулуун
Талмайһаа,
Буурал Кремлиин ханаһаа
Бүхы Оромни эхилнэ.
Нарата дэлхэйдэ мэдээжэ
Нангин нэрэ — Ленин —
Байлдаан соогуур
олдоһон
Наһан мэтэ арюун.
Уужам дэлгэр
Украин нүхэдэй
Халуун тэбэриһээ
Хахасажа ядааб.
Агуу Тарасай,
Абайн шүлэгүүдые
Амняа татан ша[...]
Аба оромни
Эндэһээ эхилнэ.
Енисейн долгид
Намайе үлгыдөө.
Түглэ хүбшэ соо
Түүдэгэй дэргэдэ
Ород нүхэрни
Омогорхон хэлээ:
«Росси уужам даа!»
Днепрын хүбүүн
Дэмжээ тэрэнине.
Ялаганан ракетын
Ниидэһэндэл адл[...]
Яхад ханимни
Алмаз толотоогоо.
Үеым латыш
Үүрэй сайтар
Шэнэ поэмэ дарха[...]
Шүлэглэн хоноо.
Росси оромнай
Өдоош уужам даа!
Буряад нүхэдтэеэ
Байгалһаа ундалаб.
Хамниган ханитаяа
Хилээмэеэ хубаалд[...]
Наһатай башкир
Намайе эрхэлүүлээ.
Минии Эхэ орон
Тэндэһээ эхилнэ.
Би дууланаб.
(Буумни — шүлэг).
Минии Эхэ орон
Уужам даа.
Хани барисаанай
Халуун. бата газаһ[...]
Хабарай гургалдайн
Хабатай дуун зэдэл[...]

Онтохон

ДООЁО «ШҮДХЭР» БУУДАБА

Урда сагта нэгэ нютагта угаа хомхой хобдог Дооёо гэжэ баян хүн байһан юм һэн ха. Тэрэ агнуурида ехэ шуналтай хүн байгаа.

Нэгэтэ тэрэ агнахаяа морёороо ойдо гараба ха. Теэд талааниинь буруулжа, нэгэшье ан алажа шадангүй үдэшэ болгобо. Наранишье орожо, боро хараан болобо. Гар хоопон гэртээ бусаха дурагүй байжа, ой соогоо хонохо гэжэ тэрэ бодобо ха. Нэгэ үндэр модон доро хонолго түхеэрээд унтахаяа хэбтэбэ. Энэ үедэнь тэрэ модоной орой дээрэһээ хоёр шара нюдэд ялаганалдажа, туйлай шангаар «һүүн» гэжэ һүүхиржэрхибэ. Энэ абяанһаа айһан сошоһон Дооёо баян «Энэ ой соомнай шүдхэр бии болоо» гэжэ һанаба. Дары түргэн буугаа абажа һомолоод, модоной оройе шагаагаад буудажархиба. Тиигээд һөөргөөшье харангүй, морёо унаад гэр тээшээ гүйлгэбэ.

Углөөниинь бодоод: «Энэ ой соомнай шүдхэр бии болоод байгаа. Би тэрэниие буудажа, дараад ерээб».— гэжэ хүн зондо һайрхаба.

Энээниие дуулаһан нютагайнь гурбан хүн: «Энэ Дооёо баямнай шүдхэрые буудажа дарааб гэжэ нээрээ хэлэдэг юм аа гү? Зорюута ошожо хараялши»,—гэжэ хөөрэлдэһөөр Дооёо баянайда ерэбэ.

Дооёо баян алаһан шүдхэрөө тэдээндэ харуулха гэжэ ойдо гаралсаба. Ойдо орожо ябахадаа, буудаһан газараа зааба.

Тэдэ гурбан хүн урид үндэр модоной хажууда хүрэжэ ошобо. Харахадань, үндэр модоной хажууда шүдхэр бэшэ, харин томо гэгшын шара шубуун алуулшаһан хэбтэбэ. Тэрэниинь харапан гүрбан бэе бэедээ бүтүү эмнилсэбэд. Тэдэнэй нэгэн тэрэ шубууень Дооёо баянай урда хаяад: «Энэл даа, үнөөхи алаһан шүдхэртнай», — гэбэ. Дооёо баян тэрэнээ хаража, урмаа хухарһандаа юушье дуугарбагүй. Нүгөө гурбаниинь тэрэнине наадалжа эльгээ эгшэтэрээ энеэлдэһэн юм гээд хэлсэдэг.

Г. ГЭСЭГЖАПОВА.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

**Нүхэдэй альган халуун,
Түүдэгэй дүлэн халуун.**

**Хани нүхэрэй хараса урин,
Хабарай наранай элшэ
урин.**

**Гал алдагдаха — түймэр
тараха,
Уһан алдагдаха — үер
халиха.
Үгэ алдагдаха — хэрүүл
болохо,
Үбшэн алдагдаха — үхэл
ерэхэ.**

**Хани нүхэсэл хани халуун
харюутан,
Хараал шэрээл хара муухай
харюутан.**

**Һанал нэгэдээгүй һаа.
Һамай шүдэндэл ами
амяараа.**

**Үзэл нэгэдээгүй һаа,
Үхэрэй эбэртэл ганса
гансаараа.**

**Уһанда шулуун шэнгэдэг,
Ухаанда эрдэм шэнгэдэг.**

**Хомхой сэдьхэл хоротой,
Хойрог ажал хохидолтой.**

**Хүн зобоходоо, ухаа орохо,
Хүл шалахадаа, хүндэ
болохо.**

**Эхи һайтай булаг урдасатай.
Эмхи һайтай ажал ябасатай.**

Б. НАМСАРАЙН.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Саг хүлеэхэгүй» — үбһэ хуряалга, сенаж даралга болон витаминтай ногооной гурил гаргалгын ябаса тухай шэнжэлэл. «Ургаса ба сагай уларил» — Л. Гончаровагай корреспонденци. ТАСС-ай мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаһан. Үүсхэл һайшаагдаа» — В. Николаевай статья. «Совед үүдэй хүдэлмэри» гэһэн гаршаг доро «Дүй дүршэл — олоной туһада» — Г. Воронинной статья. Ашаглалгада үгтэхэ шухала объектнүүд дээрэһээ «Харанхын холимол тэжээлэй завод» гэһэн З. А. Першинагай хөөрөөн.

Гурбадахи хуудаһанда. «Эдиршүүлэй маршрудууд» — һурагшадай зунай хүдэлмэри тухай Т. Волынцевагай статья. «Арад зондо — эрхим эд товар» — фото-мэдээсэл. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Монреалиин алтан аккорднууд» — Олимпиадаһаа абтаһан ТАСС-ай мэдээсэл. «Жолоо бариһан хомхой шуул» — Л. Коноваловагай статья. «Домогто ороһон хүн» — П. Хороших гэгшын корреспонденци.

ХАДААТАЙ ҮҮДЭН, ХОРЮУЛТАЙ УҺАН

Үргэн дэлюун, хадатай уулатай Буряад ороноо үдэр, һүнигүй эрьежэ, дэлгэр баян ажахынуудайнгаа ажалша бэрхэ зонойнгоо алдар солые магтажа, эндэ тэндэ ушардаг алдуу, эндүүнүүдынь шүүмжэлэн заһажа ябадаг намда юун байхаб—мэнэ һаяхана саһата үндэр Саян уулынгаа эмтэй домтой аршаанта нютагаар айлшалхаар ошоод, үнинһөө нааша суг хүдэлдэг тусгаар корреспондентдээ орожо, угаашье ехээр гайхаба, гэлыбэ гээшэб:

— Амар сайн! — гэжэ үүдыень нээжэ, гэртэнь оробоб. — Хэды үбэл, хэды зун уулзабагүй гээшэбибди? Зай, юун һониитойбши, гэр бүлэ амар һайн бэзэ?

Хэзээдэ хүндэшэ, хөөрүү, хүхюун зантай нүхэрни уруу дуруухан байба.

— Хүндэтэ Будамшуу, хүлисыт даа, — гэжэ тэрэмни улайжа сайжа байгаад дуугарба. — Танайнгаа айлшалһанда угаашье баяртай байнаб... Теэд, сай шанаха уһан үгы...

— Яаһан энеэдэтэй юумэ хэлэнэ гээшэбши? — гайхахын ехээр гайхабаб. — Алхаһан газарта аршаанай бурьялжа байдаг нютагта һуугаад, яаһан эшхэбтэр юумэ хэлэнэ гээшэбши. хубаа? — гэжэ нүхэрэнгоо хуушан «шархыень» һэндээжэрхибэб.

— Аймагай милициин таһагай түймэр сарадаг инспектор, урдань минии хүндэлжэ ябаһан хүн — Валерий Александрович Бердников гээшэтэй залгалаа гэртэ һуудаг зомди, — гэжэ нүхэрни хөөрөөгөө эхилбэ. — Энэ хүн хоёр жэлэй саада тээ хамтын худаг малтахам гэжэ Хэрэнэй сомоной Совёдэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Сэдэб Сыренович Сотниковой «баян гарһаа» 130 түхэриг мүнгэ абаа юм.

— Зай, тиигээд?..

— Түмэр соргонуудые хорёо соогоо шааажа, насос табиһан юм. Тойрожо һууһан айлнуудыншье баярлаа һэн. Бишье баһа тэрэ хашаадань багахан үүдэ гаргабаб. Үнөөхи Бердниковһан уһаяа үйлсынгөө айлнуудта үгэбэгүйл даа. Угаа ядахадаа, уһа абахаяа гаргаһан үүдыем хадажархёо.

— Ямар бузар луйбаршан гээшэб? — сухални хүрэшэбэ. — Хэрбээ түймэрэй болошоо һаа, тэрэниие сараха уһа үгэхэгүйнь гү даа?

— Сохом үгэхэгүй даа.

— Иимэ хүниие үзөөгүйб даа. Хара уһа харамнаха.— уур сухалда даргдажа, гэр соогуурнь гэшхэлэн байтараа, хадагдаһан үүдыень, хорюултай худагыень сонхоор харажархибаб. — Һангай мүнгэ ингэжэ мэхэлжэ абаһан хүнине гүрэнэй зөөри хулууһан хүйхэртэл адляар сүүдлэхэ хэрэгтэй.

— Сүүдтэшье үгэжэ яалайб даа, харин үнөөхи 130 түхэригынь Бердниковһээ бусаажа абаад, ниитын худаг малтуулаа һаа, зохид гэжэ һанагдана.

— Иимэ үргэн, ута үйлсэдэтнай ондоо худаг үгы юм гү? — гэжэ гайхангяар асуубаб.

— Бии даа, гараар малтаһан худаг бии юм. Мүнөө тэрэ худагһаа уһа абахадаа, айжашье, һүрдэжэшье байгшабди...

— Баһа ямар юумэнһээ айгаа зомта?

— Зуудаг нохойһоо...

— Юун «шүдхэрөө» хөөрэнэ гээшэбши? Худагай хажууда яахадаа зуудаг нохой байха болоо юм?

— Урдань манай үйлсэдэ һууһан Фроленков газаагаа худаг малтаһан юм, — гэжэ нүхэрни баһа нэгэ гашуудалтай «түүхэ» хөөрэбэ. — Тэрэ хүн ондоо аймагта ошоходоо, үнөөхи худагаа ажалшадай депутадуудай поселково Соведтэ худалдаа һэн. Тэрэнэй гэртэ мүнөө хэлхеэ холбооной даргын орлогшо Варфоломеев гэдэг һууна. Үйлсын зоной уһа абаха гэжэ эрилтэ табихадань, тэрэ харшынгаа нэгэ хана абажа хаяһан юм.

— Теэд, зуудаг нохой энээндэ ямар хамаатай юм?

— Варфоломеевэй хүнгэн машинаяа табидаг гараж үүдэгтэмнай зэргэлэнхэй юм. Тэрэниинень һахижа байһан зуудаг нохойнь алдууржа, мэнэ һаяхана Евус гэжэ хүршымнай заахан үхибүү зуужархёо... Тиимэһээ айжа байжа тэрэ худагһаа уһа абанабди.

— Энэ поселково Совёдэйтнай гүйсэдкомой түрүүлэгшэ ямар янзын хүн гээшэб? Яахадаа хүн зондоо иимэ гай гасалан асардаг хүн бэ? — гэжэ гайхаба, гэлыбэб. — Тэрэ худагай хажууда зуудаг нохой уятай байха, эндэ Бердников ниитын худагай уһа хүнүүдтэ үгэхэгүй... Али Бердниковтнай түймэр сараха гэжэ уһаяа хүндэ үгэдэггүй хүн гээшэ гү?... Теэд, танай аймагай ажахынуудта юун гээшын ехэ түймэр болоноб?

— Нёдондо жэл Саянанай совхозой гахайн фермэдэ ехэ түймэр боложо, 55.109 түхэригэй гарзада унаа, — гэжэ нүхэрни хургаа даран тооложо эхилбэ. — Үнгэрэгшэ намар Түнхэнэй совхозой мал шахалгын бааза дээрэ түймэр боложо, 19.591 түхэригэй гарза асараа. Энэ хабар ажаһуудалай комбинадай хамгаалгын цех шаташоо. Хэрэн дээрэ, Бердниковэй хажуудаханань, Октябрьска үйлсөөр һуудаг пенсионер хүгшэнэй гэр шатажа, юһэ наһатай ашатаяа аюулда ороо. «Восточные Саяны» колхозой хониной фермэ дээрэ ехэ түймэр болоо. Юугээршье сэгнэшэгүй аюул тохёолдобо гээшэ. Хонин дээрэ ажаллажа ябаһан хонишод үхибүүдээ газаашань гаргаад, үбшэн эжыгээ абаржа ядажа байһаар... Тиихэдэ дүрбэн хүн гээгдэшоо...

— Түнхэн нютагай түүхэдэ үзэгдөө, дуулдаагүй ехэ гашуудал боложо байна ха юм даа, — нэгэ хэды соо гүнзэгы бодолдо абтан һуубаб. — Теэд, шинни хүршэ, хэн бэлэй, үнөөхи Бердников гээшэшни яахадаа түймэр урндшалан сараха талаар ажал хэдэггүй хүм бэ? Тэрэ юу хэнэб?.. Али худагаа һахяад һуудаг юм гү?..

— Энээниие мэдэхэ аргамгүй даа, — гэбэ нүхэрни.—Милициин шара мотоцикл унаад, урагша хойшоо гүйлгэжэл байдаг хүн юм.

Миниишье һууха аргам һалажа, гэрһээнь газаашаа гарабаб. Тиигэжэ ябатараа, Бадарай нарһан соо хүхэ хара утаанай бааян бушхажа байхыень харабаб. Харин Бердников брезентээр хушагдаһан хэнэйшьеб машинада һуухаар дүтэлжэ ябаба.

«Түймэр сарахаяа мордохонь хаяа?» гэжэ сэдьхэлэйнгээ гүнзэгыһөө амяа абабаб. Үгы, арай буруу бодоһон байба хаяаб? Ушарынь юуб гэхэдэ, Бердников жолоошонтоёо нэгэ нэгэ буу гартаа баринхай, машинын кабина соо һуужа байба.

— Агнахаяа мордобо ха юм даа, — гэжэ бидэнэй хажууда ерэһэн нэгэ нүхэр дуугарба. — Табагаар дүүрэн мяханай, ундаа харюулха уһанай байбал, энэ хүндэ юуншье хэрэггүйл даа.

Иигэжэ байдаг хүниие хэһээхээр саг ерээдүй гээшэ гү? Хадаатай үүдэн хэзээ нээгдэжэ, хорюултай уһа ууха гээшэбибди?

Будамшуу

СЭНХИР ЭКР[...]

НЭГЭДЭХИ ПРОГРА[...]

«Орбита». 10.00 —[...]гын аюулгүй байдал [...]гын хүдэлөөн». 10.3[...] А. Стрельченко [...] 11.00 — «Уран [...]шад тухай хөөрөө[...] 11.30 — «Хани нэгэ[...] тележурнал. 12.00 — [...] һонин. 12.10 — [...] фильмнүүд. 12.45 — [...] Газар. Замбуулин». 13[...] Концерт. 13.30 — [...] энхэ байлга» — эрд[...] гэрүүлгын программа. [...] — «XXI зунай Ол[...] нааданууд». 16.00—1[...]лалга. 16.10 — К[...] 16.30 — «Хани нэгэд[...] тележурнал. 17.00 — [...] амитадай ажамидарал». [...] — Р. Янг дуулаха ([...]британи). 19.00 — «X[...]най Олимпиин наад[...] 21.00 — Шэнэ һонин. [...] — Забһарлалга. 21.25 [...]стульев» — телев[...] театр. 24.00 — «[...] 00.30 — «XXI зунай [...]пиин нааданууд».

Редактор[...]
Р. Б. ГАРМАЕВ[...]

Манай адрес, телефо[...]

Индекс: 670000, г. У[...]Удэ, ул. Ленина, 35, [...] фоны: секретариат—2[...] общественная приемн[...] 2-56-62.

 Типография управления по делам издательств полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н 03646. Заказ № 0066[...]